

TÉT ATTASÉI BESZÁMOLÓ JELENTÉS (2011 – 2012)

Párizs

Dr. Somogyi Norbert
TÉT attasé
2012. július 12.

Vezetői összefoglaló

Somogyi Norbert TÉT-attaséi jelentése, 2011/2012

A francia K+F szféra elmúlt egy évét belpolitikai téren elsősorban az **egyetemi autonómia-törvény gyakorlati alkalmazása** valamint a **felsőoktatási rendszer reformjának befejezése** határozta meg, és egyre erősebben lehetett érezni a választási kampány hatását is. A **gazdasági válság** korábban a K+F szektorra is markánsan rányomta bélyegét, ám úgy tűnt, ez inkább kedvező hatással volt a tudományos és felsőoktatási területre, mivel a májusban leköszönt köztársasági elnök, Nicolas Sarkozy és a Fillon-kormányzat egyaránt itt látta a válságból való kilábalás egyik lehetséges eszközét. Ennek egyértelmű jele volt a különböző intézkedések alapján a kutatás-fejlesztésnek és a felsőoktatásnak juttatott **több tíz milliárd eurós többletforrás** és a „befektetés a jövőbe” program K+F fejezetének érdemi beindítása. Miután 2011-re gyakorlatilag lezárult az egyetemi reform, pont került két nagy intézményhálózat, a CNRS és az INSERM strukturális reformjára is, újabb nagy szerkezeti átalakításokba már nem fogott a jobboldal. Továbbra is folyamatban van – a választások kimenetele ellenére – több nagy, még a Sarkozy-érában elkezdett program, mint például a campus-program, a „numerikus egyetem”-program megvalósítása és a „befektetés a jövőbe” programcsomag. A felsőoktatás tekintetében alapvető változások voltak, mivel nagyon komoly anyagi forrásokat mozgósítottak az infrastruktúra-fejlesztésekre, valamint több érdemi szociális intézkedést is hoztak, elsősorban a hátrányos helyzetű diákok esélyegyenlőségének javítása érdekében. Az mindenesetre megfigyelhető volt, hogy a rendszerben bekövetkezett nagy változtatások és elindított programok kivétel nélkül a 2011. nyarán költségvetési miniszterré és kormányzóvivővé kinevezett Valérie Pécresse addigi kutatási és felsőoktatási miniszter nevéhez köthetők, a helyébe lépő Laurent Wauquiez-ra a választásokig hátralévő 10 hónapban jobbára a „folyamatban lévő ügyek továbbvitele” maradt.

François Holland köztársasági elnökké választása és a baloldal kormányra jutása várhatóan kisebb mértékben befolyásolja majd a K+F és a felsőoktatás ügyeit, mint azt a választási kampány során a későbbi nyertesek hangoztatták, ezzel együtt a tervek szerint a jövő évben megalkotják az új felsőoktatási kerettörvényt, változások várhatók a kutatás-finanszírozási ügynökségnél (ANR) is, viszont kisebb, „javító szándékú” módosításokkal ugyan, de folytatódni fog a „befektetés a jövőbe” program.

A május 6-i [köztársasági elnök-választást](#) követően [Jean-Marc Ayrault](#) kormányában a [kutatási és felsőoktatási miniszteri](#) tárcát a szocialista [Geneviève Fioraso](#) kapta, aki 2007. óta Isère megye első választókerületének parlamenti képviselője.

A miniszter asszony [Grenoble](#) város képviselő-testületében a polgármester gazdaságért, egyetemi oktatásért és kutatásért felelős helyettese is, míg az előző önkormányzati ciklusban - szintén polgármester-helyettesként – a gazdaságért, az innovációért, a kereskedelemért és a kézműves-iparért felelt. A *Métro*, azaz [Grenoble és környéke település-szövetségének](#) első alelnöke, ilyen minőségében a gazdasági fejlődés tartozik hozzá. 2003. óta a *Sem Minatec Entreprises*, azaz a [Minatec](#) versenyképességi pólus ingatlanainak hasznosítására létrehozott cég elnök-vezérigazgatója.

Konkrét pályázati programok:

Kétoldalú kapcsolatainkat a folyamatos bővülés jellemzi, aminek egyik leglátványosabb eseménye, hogy **2009 év elején (január-február) első, 2010-ben pedig második ízben került meghirdetésre a magyar-francia genomikai-biotechnológiai K+F+I együttműködési program** (NKTH-ANR társ-pályázatok, de a lefolytatott pályázati eljárások lezárultával gyakorlatilag pont került az eddigi kétoldalú együttműködési megállapodásra is. A komoly szakmai érdeklődés és a magas színvonalú pályázatok okán mindenképpen megfontolásra érdemesnek tartjuk, hogy a nemzetközi K+F pályázati együttműködésben leginkább kompetens magyar szervezet vezetésével kezdeményezzük **egy új megállapodás megkötését az ANR-rel**, akár csak a biotechnológiai, akár szélesebb és/vagy más tudományterületen történő együttműködések támogatására. *(Ez elvileg elképzelhető, volt erre utaló magyarországi hír.)* A 2010. évi „Balaton” kétoldalú mobilitási

program pályázatainak esetében végül megszületett a döntés, a 2011. tavaszára tervezett újabb forduló meghirdetése elmaradt, helyette az idei év tavaszán volt pályázati kiírás. Remélhetőleg e „kellemetlen kimaradást” követően a kormányközi egyezményre alapozott, igen nagy népszerűségnek örvendő együttműködés „visszatér a normális kerékvágásba”.

Általános együttműködések:

A felsőoktatásban a diákcsera-programok (elsősorban az Erasmus-ösztöndíjasoké) zökkenőmentesek és intenzívek rendszereznek az oktatócserék is, így ezen a téren különösebb intézkedésre nincs szükség, noha esetleges pluszforrásokra mindenképpen volna igény. Nagykövetségünk rendszeresen és a lehető legszélesebb körben tájékoztatja a lehetséges érdeklődőket a tudomására jutott ösztöndíj-lehetőségekről (doktori, poszt-doktori és szenior), amikre általában folyamatosan van magyar jelentkező, ám a konkrét eredményes pályázatokról nincs érdemi információnk, visszajelzésünk. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy a minél hatékonyabb jövőbeni együttműködések érdekében – ideértve a már meglévő partnerkapcsolatok fejlesztését és minél több új, minőségi együttműködés indítását – kerüljön sor a magyar-francia K+F és felsőoktatási kapcsolatok minél alaposabb föltérképezésére. Ennek eredménye alapján 2013. elejére kibővített K+F és felsőoktatási vegyesbizottsági ülés összehívását javasoljuk, majd az eredményt figyelembe véve kell érdemben dönteni arról, hol és milyen többlet-támogatásra van szükség a reláció eredményességének növelésére.

A jelenlegi ismereteink alapján a jövőre vonatkozó érdemi együttműködési lehetőségek (a teljesség igénye nélkül):

- pólus-együttműködések vállalati részének erősítése,
- a magyar ELI-projekt minél eredményesebb „promóciója” Franciaországban,
- a bilaterális mobilitási programok kiírásának összehangolása, esetleges háromoldalú projektekkel alakítása (pl. magyar-francia-vietnámi),
- a fejlesztési célú magyar cselekvési programok erősítése kutatási (agrár, orvosi, műszaki) projektekkel FR-HU bilaterális együttműködésre alapozva,
- az [IRD](#) és a [Pasteur Intézet](#) által felajánlott együttműködési lehetőségek kihasználása
- Magyarország közvetett bekapcsolása francia partnerekkel keresztül a [CGIAR Consortium](#) munkájába (a [CGIAR](#) nemzetközi szervezeti státusáról kötött egyezmény letéteményese Franciaország, Magyarország az egyezményt a franciákkal egyidőben elsőként írta alá)
- a francia-magyar erdészeti kutatási együttműködési program sikeres megvalósítása, általában a francia-magyar agrárkutatási együttműködés erősítése kétoldalú és multilaterális síkon, az érdemi magyar részvétel támogatása a francia G20 elnökség agrárprioritásaihoz (is) kötődő IRIWI nemzetközi búzakutatási kezdeményezésben,
- Magyarország képviselete a rákkutatásra szakosodott [WIN konzorciumban](#),
- az energetikai kutatási és felsőoktatási együttműködések szélesítése,
- Franciaország érdekeltségének erősítése a budapesti székhelyű Európai Innovációs és Technológiai Intézet sikeres működésében,
- a magyar tagság megszerzése a párizsi székhelyű Európai Űrkutatási Ügynökségben ([ESA](#)),
- Co-tutelle és kettős diplomát adó képzések szélesítése elsősorban MSc-szinten,
- Oktató-és kutatócsera-program indítása a trópusi mezőgazdaság, az űrtechnológia és a társadalomtudományok területén Francia-Guyana intézményeivel és a legnagyobb francia nemzeti kutatóintézeti hálózatokkal ([CNES](#), [INRA](#), [CIRAD](#), [IRD](#), [CNRS](#)) együttműködve.

A fentiekből is látható, hogy a bilaterális együttműködések számos esetben multilaterális, de nem kizárólagosan vagy kifejezetten európai uniós programokhoz kapcsolódnak, ami Magyarország nemzetközi megítélése szempontjából véleményünk szerint kimondottan hasznos lehet a jövőben, ezért ezeket a programokat mindenképpen támogatásra érdemesek tartjuk.

Párizs, 2012. július 12.

Somogyi Norbert TÉT-attaséi éves jelentése 2011/2012

1. A fogadó ország K+F+I rendszerének főbb jellemzői (a K+F+I politika ismérvei, a K+F+I rendszere, intézményi és finanszírozási struktúrái, jogszabályi keretei, a vállalati K+F, a K+F eredmények piaci hasznosítása)

A francia K+F+I szektor államigazgatási területén a 2007-es választások után nagyon sokáig kivételes stabilitást lehetett tapasztalni, hiszen Valérie Pécresse miniszter asszony gyakorlatilag négy éven keresztül úgy állt a kutatási és felsőoktatási minisztérium élén, hogy egyetlen kormányátalakítás során sem került szóba a személyét, vagy a tárca kompetenciáját érintő változás, amit egyetlen más miniszterről vagy minisztériumról sem lehetett elmondani. 2011. június végén azonban Elysée-palota bejelentette, hogy Christine Lagarde elnyerte az IMF főigazgatói tisztségét, így a kormányban 2007. nyara óta elfoglalt posztját elhagyta, helyébe François Baroin eddigi költségvetési- és államreform-miniszter, egyben kormányzóvivő lépett. Az ő feladatait Valérie Pécresse eddigi kutatási és felsőoktatási miniszter vette át – ő volt az utolsó a Fillon-kormányokban, aki egészen 2011. június végéig megőrizte 2007-ben elfoglalt helyét és a hozzá tartozó tárca felelősségi területén sem volt semmilyen változás. A Christine Lagarde egyik lehetséges utódjaként korábban komoly esélyesként számon tartott Bruno Le Maire mezőgazdasági miniszter végül maradt tárcájánál, az okok között a sajtó François Baroin „eredményesebb érdekérvényesítő képességét” és Le Maire saját elhatározását egyaránt említi: a mezőgazdasági miniszter nem fogadta el a felkínált költségvetési tárcát. Valérie Pécresse helyére Laurent Wauquiez lépett, aki eddig a Külügyminisztériumban Alain Juppé külügyminiszter és államminiszter alatt – de miniszteri rangban – az európai ügyekért felelt.

Laurent Wauquiez¹ 1975-ben született Lyon-ban (elődje, Valérie Pécresse 1967-es születésű). A kormánypárt, azaz az [UMP](#) tagja, 2007-2008 között a miniszterelnök mellett államtitkári és kormányzóvivői feladatokat látott el, majd munkaügyi államtitkár 2010-ig, amikor az európai ügyek minisztere lett a Külügyminisztériumban. Egyéb tisztségei tekintetében [Puy-en-Velay](#) település polgármestere. 1994-től az [l'École normale supérieure](#) hallgatója történelem szakon, majd az [Institut d'études politiques de Paris](#) diákja, ahol [DEA](#) diplomát kap jogból. Ezt követően fölveszik az [École nationale d'administration](#) ([promotion Mandela](#))-ba, ahol évfolyamelsőként végez – az ENA-képzéshez kapcsolódóan Kairóban töltött szakmai gyakorlatának köszönhetően valamelyest beszéli az [irodalmi arab](#) nyelvet is. 2001-2004. között az államtanácsnál dolgozik, 2004-2007. között pedig Haute Loire megye egyik parlamenti képviselője – ő volt akkoriban a Nemzetgyűlés legfiatalabb tagja. Az mindenesetre megfigyelhető volt, hogy a rendszerben bekövetkezett nagy változtatások és elindított programok kivétel nélkül a 2011. nyarán költségvetési miniszterré és kormányzóvivővé kinevezett Valérie Pécresse addigi kutatási és felsőoktatási miniszter nevéhez köthetők, a helyébe lépő Laurent Wauquiez-ra a 2012-es választásokig hátralévő 10 hónapban jobbra a „folyamatban lévő ügyek továbbvitele” maradt.

2012. április-májusban köztársasági elnök-választás volt Franciaországban, ezen az addigi elnök, Nicolas Sarkozy kevéssel ugyan, de alulmaradt szocialista riválisával, François Hollande-dal szemben. A [köztársasági elnök-választás](#) május 6-i második fordulóját követően [Jean-Marc Ayrault](#) kormányában a [kutatási és felsőoktatási miniszteri](#) tárcát a szocialista [Geneviève Fioraso](#) kapta, aki 2007. óta Isère megye első választókerületének parlamenti képviselője. Mivel a júniusi parlamenti választásokon is a baloldal győzött, a Nemzetgyűlésben is megszerezte a többséget a PS vezette koalíció, és megszűnt a baloldal május hatodika óta tartó kisebbségi kormányzása. Ez egyébként úgy állhatott elő, hogy a francia választási szabályok és szokások értelmében május 6-án, azaz az új köztársasági elnök megválasztásával lemondott a jobboldali Fillon-kormány, François Hollande pedig érthető okokból baloldali személyiséget kért föl kormányalakításra, ekkor alakult meg az [első Ayrault-kormány](#). A nemzetgyűlési választások eredménye alapján – ahogy ez várható volt –

¹ http://fr.wikipedia.org/wiki/Laurent_Wauquiez

François Hollande köztársasági elnök június 18-án újra Jean-Marc Ayrault-nak adott kormányalakítási megbízást. A június 21-én kihirdetett [második Ayrault-kormány](#) a [36. kormány](#) az [V. köztársaság](#) történetében, a Nemzetgyűlés 577 helyéből 331 helyet tudhat maga mögött. Az új kormány összetételét tekintve nem változott gyökeresen, de bizonyos posztokon történt személycseré, ahogy néhány új miniszteri rangú államtitkári posztot is létrehoztak, valamint bizonyos „finomhangolások” történtek az egyes miniszterek és államtitkárok feladatkörében. A kormányban továbbra is a Szocialista Párthoz ([PS](#)) kötődő személyek dominálnak, de megbízást kaptak a radikális baloldalhoz ([Parti radical de gauche](#)), a zöldekhez ([Europe Écologie Les Verts](#)) és az „egyéb baloldalhoz” ([Divers gauche](#)) kötődő politikusok is. A kormányátalakítás során a korábbi környezetvédelmi miniszter, [Nicole Bricq külkereskedelmi miniszteri kinevezést](#) kapott, utódja [Delphine Batho](#) korábbi igazságügy-miniszteri államtitkár lett. A második Ayrault-kormány megalakítása [Geneviève Fioraso](#) pozíciójában nem okozott semmilyen változást, viszont az érdemi munka is csak a nemzetgyűlési választások után, a többségi pozíció megszerzésével kezdődhetett meg.

Geneviève Fioraso Amiens-ben született 1954-ben, egy hatgyermekes család legfiatalabb gyermekeként. Az érettségit követően irodalmi orientációjú alapképzésre iratkozott be ([hypokhâgne](#)), majd angoltanári és közgazdász diplomát szerzett, és angoltanárként kezdett dolgozni Amiens-ben. A tanítást 1978-ban abbahagyta és Grenoble-ba költözött, ahol a város polgármesteri hivatalában kapott állást kommunikációs, majd sajtós munkatársként, majd 1983-ban [Hubert Dubedout](#) polgármester és parlamenti képviselő munkatársa lett, mint annak parlamenti asszisztense.

Szakmai és politikai pályafutása

1985-ben részt vett a kantonális választási kampányban [Michel Destot](#) (PS) mellett, aki jelenleg Grenoble polgármestere, Isère megye parlamenti képviselője, valamint a François Hollande kampánycsapatának aktív tagja. 1989-1995. között részt vesz a [CEA](#), azaz a francia atomenergetikai kutató intézet által létrehozott egyik strat-up cég, a [Corys](#) irányításában. *(A Corys-ról tudni érdemes, hogy a cég ma már 230 alkalmazottal dolgozik – ezek négyötöde mérnök -, a 2010-es árbevétele 30 millió euró volt, a tevékenységének fele exportra irányul, éves növekedési üteme 10%. Napjainkban már két külföldi leányvállalata is van, az egyik az USA-ban, a másik Kínában. Mindez azért fontos, mert mutatja, hogy az új miniszter asszony a vállalati K+F szférát is „testközelből” ismeri.)* Michel Destot, miután 1995-ben polgármesterré választották, fölkererte Geneviève Fioraso-t a kabinetigazgatói tisztségre, amit ő elfogadott – ilyen minőségében egyben a gazdasági és innovációs ügyekkel is foglalkozott.

1999-től 2001-ig igazgatója – és egyben alapítója – a regionális numerikus ügynökségnek (*Agence régionale du Numérique*), amit [Rhône-Alpes](#) régió települései hoztak létre. 2001-2004. között a France Télécom-nál dolgozott, mint speciális új piacok marketingese.

2007-ben [parlamenti képviselővé](#) választják [Isère megye első választókerületében](#), a voksolás során [Alain Carignon](#)-t utasította maga mögé a kapott szavazatok 63,03%-ával. A Nemzetgyűlésben a [Socialiste, radical, citoyen et divers gauche parlamenti csoport](#) vezetőségének és [a gazdasági, környezetvédelmi és területi ügyek bizottságának](#) tagja. Tagja továbbá az [Office parlementaire d'évaluation des choix scientifiques et technologiques](#) –nak, azaz a francia Szenátus és a Nemzetgyűlés közös testületként működő tudományos és technológiai bizottságnak, az OPECST-nek. 2009-ben és 2010-ben az ipari, kutatási és fönnttartható fejlődési költségvetéssel kapcsolatos véleményező jelentés készítője.

A miniszter asszonnyal kapcsolatos bővebb információk [parlamenti képviselői oldalán](#) a [Nemzetgyűlés honlapján](#) és Geneviève Fioraso [saját honlapján](#) található.

Tekintettel arra, hogy a K+F területet lefedő államigazgatási szférában sem a választásokat megelőző két évben, sem azóta – egyelőre - érdemi szervezeti változás nem történt, így erre a kérdésre nem térünk ki részletesen, annak bemutatása hozzáférhető a 2009. évi attaséi jelentésben a NIH honlapján². Lényegesnek tartjuk viszont a 2007-2012-es ciklus mérlegének bemutatását és az új kormányzati elképzelések vázolását (ezek a 2. fejezetben találhatók), mivel ez utóbbiak a bilaterális kapcsolatokat is egyértelműen befolyásolhatják. Tény, hogy a K+F tevékenység feltételrendszerét szabályozó új törvényi háttér 2011-re gyakorlatilag véglegessé vált, noha az új kormányzat 2013-ra érdemi változtatásokat ígér ezen a területen. Ezzel együtt a pillanatnyi állapotról és az elmúlt évekre vonatkozó finanszírozási adatokról részletes, sok esetben régiókra, sőt azon belül egyetemekre lebontott, tételes információkat ad a kutatási minisztérium honlapján a fölsőoktatást³ és a tárca stratégiáját bemutató oldal⁴. A minisztérium aktuális fő feladatai egyelőre továbbra is a következők:

- a nemzeti kutatási és innovációs stratégia következetes végrehajtása,
- a campus-program,
- a nemzeti gazdasági hitelprogramból a TÉT-területeket érintő föladatak, intézkedések érdemi megvalósítása a folyamatosan meghirdetett pályázati programokkal,
- valamint új elemként a fölsőoktatást és a kutatást érintő nemzeti konzultáció elindítása és lebonyolítása, valamint ennek alapján az új kerettörvény előkészítése.

A jelenleg folyó K+F beruházások jelentős részét az aktuális állam-régiók keretszerződésben (*contrats de projets Etat-région*⁵) a kutatás-fejlesztésre elkülönített pénzeszközök fölhasználásával valósítják meg, viszont 2010. nyár elejével megkezdődhetett az előzőekben említett gazdasági hitelprogram első (több milliárd eurós!) tételei fölhasználásának előkészítése is, ez 2011. nyarára már több lezárt és számos folyamatban lévő pályázatot jelentett, ami 2012-re további milliárdokkal bővült. Mint azt a tárcánál a kormányváltás előtt két hónappal elmondták, a „befektetés a jövőbe” programban a kutatásra és fölsőoktatásra fordítható 22 milliárd eurós keretből 17,9 milliárdot 14 programot lefedő 9 nagy pályázat segítségével kívánnak fölosztani, a tíz évre szóló támogatások egy része vissza nem térítendő közvetlen támogatás, ami elsősorban beruházási célokat szolgál, míg másik része egy jelentős lekötött tőkeösszeg után évente keletkező kamatjövedelem szétosztását jelenti. A 22 milliárdot két nagy „borítékba” osztották szét, a kiválósági központokra (*pôles d'excellence*) 15,35 milliárd euró, a kiválósági programokra (*projets d'excellence*) 6,55 milliárd euró jut. A nem pályázati formában elosztandó összegből az első borítékban található az Opération Campus 1,3 milliárd eurója, valamint a Saclay-fennsíkon megvalósítandó „francia Szilikon-völgyre” fordítandó 1 milliárd euró, a másodikba került az úrkutatásra fordítandó 500 millió és a légiközlekedési kutatásokra szánt 1,5 milliárd euró. A 14 programra eddig mintegy 1400 pályázat érkezett be, ezek közül körülbelül 400 kap támogatást, ezek mögött 30 ezer kutató áll. Megjegyzendő, hogy a pályázatok lebonyolítására az a nemzeti kutatási ügynökség (ANR) kapott megbízást, ami a mintegy 700 millió eurós éves francia kutatási pályázati keretet is kezeli. A nyertes pályázatok 36%-a az orvostudományokhoz és a biotechnológiához, egyötöde az anyag- és mérnöki tudományokhoz, 15% a numerikus területhez és a matematikához kötődik. A pályázatoknak és a 7,7 milliárd eurós támogatásnak köszönhetően nyolc nagy, nemzetközi összehasonlításban is jelentős kiválósági pólus jött létre, ebből négy Ile-de-France régióban (3,4 Md EUR), egy-egy Elzászban, Provence-Alpes-Côte d'Azur és Midi-Pyrénées régióban egyenként 750 millió, egy pedig Aquitaine régióban 700 millió eurós támogatással. A támogatások elosztásánál a tárca igyekezett arra is odafigyelni, hogy a tudományos szempontból hátrányos helyzetű régiókba is jusson a támogatási forrásokból, csökkentendő a versenyhátrányt. Ezzel együtt látható, hogy a támogatások zöme a már említett öt régió mellett Rhône-Alpes és Languedoc-Roussillon régiókba jutott. A versenyhátrányt csökkentő támogatásokra jó példa

² <http://www.nih.gov.hu/nemzetkozi-tevekenyseg/eves-beszamolok/attasei-beszamolok-2002-080519>

³ <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/pid24573/enseignement-superieur.html>

⁴ <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/pid25092/strategie-et-organisation.html>

⁵ <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/cid5758/les-contrats-de-projets-etat-region-c.p.e.r.-2007-2013.html>

Limousin régió esete, ahol a Limoges-ban koncentrálódó porcelángyártás köré szerveződő K+F háttér kapott támogatást annak érdekében, hogy a porcelán innovatív, ipari szempontból is kifejezetten ígéretes fölhasználását célzó kutatások érdemi lendületet kapjanak. Ami a pályázatok lebonyolítását illeti, elmondható, hogy az eddig nyertesnek hirdetett pályázók 80%-a 2012. március 15-ig legalább a támogatási összeg első részletet már megkapta, a kiválósági laboratóriumok pályázat második hullámának nyertesei pedig számíthatnak előlegre annak érdekében, hogy a tervezett projektet biztonsággal el tudják indítani.

A 2007-2012-es köztársasági elnöki ciklus (azaz a „Sarkozy-éra”) mérlege

Azzal a legtöbb szakértő – pártállástól függetlenül – egyetért, hogy a májusban lezárult öt éves köztársasági elnöki ciklus alapvetően átalakította a francia kutatási és felsőoktatási rendszert. Ezzel párhuzamosan korábban nem tapasztalt mértékben emelkedtek az ezekre fordított költségvetési források: a 2007-es szinthez képest 2011-re 9 milliárd euróval nagyobb lett a francia K+F és felsőoktatási büdzsé. Átalakult a [CNRS](#) és az [INSERM](#) struktúrája, megújult a legnagyobb mezőgazdasági kutató intézet, az [INRA](#) működési modellje is, elsősorban a nemzetközi kapcsolatok és a kutatási prioritások meghatározása terén. Kimutathatóan szorosabbá vált a költségvetési kutatóintézetek és a vállalati szféra kapcsolata és megszületett [az országos kutatási és innovációs stratégia \(SNRI\)](#). Ez a maga nemében az első olyan francia K+F+I stratégia, amiben világosan meghatározott prioritások találhatók és figyelembe veszi szocio-ökonómiai aspektusokat is. Az SNRI a kutatás finanszírozóit és magukat a kutatási szereplőket is határozott irányokba tereli, a költségvetési kutatás és az ipar közötti folytonosság biztosítása érdekében létrehozott tematikus struktúrák pedig a széttagoltságot próbálják meg ellensúlyozni azzal, hogy koordinálják az egy-egy nagyobb szakterületen folyó munkát, összehangolják az egyes szereplők tevékenységét és így hatékonyabbá teszik a források hasznosulását. A tematikus struktúrák négy nagy csoportba oszthatók, ezek:

- [alliances thématiques](#) (tematikus szövetségek), ezekből ötöt alakítottak meg: [Aviesan](#) (Alliance nationale pour les sciences de la vie et de la santé), [Ancre](#) (Alliance nationale de coordination de la recherche pour l'énergie), [Allistene](#) (Alliance pour les sciences et technologies de l'information), [AllEnvi](#) (Alliance pour l'environnement) és [Athena](#) (Alliance nationale des humanités, sciences humaines et sciences sociales)
- IRT-k ([instituts de recherche technologique](#), technológiai kutató intézetek): ezekből hat jött létre,
- IEED-k ([Institut d'Excellence dans le domaine des Energies Décarbonées](#), azaz szénmentesített energiákkal foglalkozó kiválósági intézetek) – jelenleg kettő fölállításáról született döntés ([PS2E](#), [PIVERT](#))
- SATT-ok ([société d'accélération de transfert de technologie](#), technológia-transzfert gyorsító vállalatok), [ezekből öt alakult meg](#), a rendelkezésükre álló forrás 900 millió euró, cél a kibontakozóban lévő projektek fölkarolása és a kutatások eredményét hasznosító cégeknél a munkahelyteremtés támogatása, a hozzáadott-érték növelése.

Az IEED-eket elsősorban olyan területeken alapították, ahol a strukturáltság messze nem volt jellemző, a kutatási tevékenység pedig a fölfutási periódus elején járt – elsődleges szerepük abban van, hogy a strukturáltsági szint javuljon és elősegítsék a technológiai előrelépést. A SATT-ok esetében az állam jelentős részt vállal anyagilag a cégek megalakításában, mert azt reméli, hogy az ezekbe történő befektetés bőven megtérül a munkahelyteremtésből származó későbbi bevételek révén. A költségvetési kutatóhelyek és a vállalati szféra kapcsolatának erősödését jól jellemzi, hogy a magyar akadémiai kutatóhálózathoz hasonlítható CNRS szabadalmi bejelentéseinek 38%-a már a vállalati szférával közösen történik. A „befektetés a jövőbe” program keretében összesen 4,45 milliárd eurót fordítanak arra, hogy a kutatási eredmények minél nagyobb arányban és hatékonysággal hasznosuljanak a gazdaságban, általában véve pedig az egész program lényege az, hogy a költségvetési kutatás és az ipar közötti folytonosságot biztosítsa. Létrejött továbbá a „[France](#)

[Brevets](#)” szabadalom-hasznosítást támogató alap is, ennek 100 millió eurós pénzügyi alapját a [Caisse des Dépôts](#) és a francia állam fele-fele arányban biztosítja.

A Sarkozy-éra mérlegének megvonásakor érdemes és tanulságos egy olyan személy véleményét részletesen is ismertetni, aki évtizedek óta meghatározó személyisége a francia K+F szférának úgy országon belül, mint a nemzetközi kapcsolatokat tekintve – ez pedig **Catherine Bréchignac, Franciaország Tét-nagykövete, a francia tudományos akadémia örökös főtitkára** (*secrétaire perpétuel de l'académie des sciences*), **a CNRS volt elnöke**. (Catherine Bréchignac a franciaországi biotechnológiai főtanács elnöki posztjáról (*haut conseil de la biotechnologie, HCB*) a francia tudományos akadémia főtitkárává történő megválasztása után lemondott.) Bréchignac asszony álláspontja egyébként az, hogy „mérleget” vonni nem szerencsés, mert az elindított átalakítások, reformok és programok ennyi idő alatt, ha le is zárult egyik-másik, még nem mutatják meg a valós hozadékot, azt csak évekkel később lehet lemérni.

Catherine Bréchignac az egyetemi autonómiáról például úgy fogalmazott, volt egy olyan rendszer, ahol a minisztérium teljes mértékben ellenőrizte az egyetemeket, ezt váltotta föl az autonómia megteremtése az elmúlt években. Egyelőre azonban úgy tűnik, ez csak félig sikerült, mivel noha tagadhatatlanul megvalósult az egyetemek autonómiája, a professzorokat továbbra is az állam szintjén nevezik ki, továbbá az intézmények egyelőre nem akarják a minősítési rendszer általánossá válását. Ez azt jelenti, hogy továbbra is egy kettős (elit)képzési rendszer van Franciaországban: van néhány valóban minősített, autonóm, de részben magánegyetem (pl. Paris-Dauphine) – és van „a többi”. Elsősorban a nem egyetemenként, hanem úgynevezett „grande école”-ként (az egyetemi képzésnél rangosabb képzést és jobban fizetett állást biztosító diplomát adó mérnöki kar) működő intézmények körében lehet találkozni olyanokkal, mondja Catherine Bréchignac, akik „nem félnek a minősítéstől” és jelentős képzési struktúrát építettek már ki külföldön is, elsősorban Kínában ([École Centrale](#)). Így azt kell mondani, hogy az egyetemi autonómia-törvény mérlege inkább pozitív, „de van még mit tenni”.

Nicolas Sarkozy elnöki ciklusának egyértelmű sikertörténete az országos kutatási ügynökség ([ANR](#)) fölállása és működésének megszilárdulása, jó működése, amihez társul az is, hogy soha ennyit kormány még nem költött K+F-támogatásra, mint Francois Fillon kormánya(i). Ide kell érteni a kutatási adóhitel (CIR) reformját is, amivel 2008. óta érdemben bővült a vállalati szféra K+F-ráfordítása. Tény, hogy számos olyan, az egyes kutatóintézeteket, valamint a költségvetési kutatást és a vállalati szférát tömörítő ernyőszervezet is létrejött (pl. az [alliance](#)-ok), amik nem biztos, hogy hosszú életűen lesznek, de mindenképpen segítik az együttműködések kiszélesítését és a kutatási pénzek hatékonyabb elosztását.

Egyértelműen kudarc viszont az [AERES](#), azaz a felsőoktatási és kutatási értékelő ügynökség létrehozása, ezt mindenképpen újra kell gondolni, mivel nem lehet egy olyan szervezetet fönntartani, működtetni, ami mindent és mindenkit ellenőrizni akar. Eredetileg csupán a kutatásról volt szó, később kapcsolták össze az ötletet a felsőoktatással – nem kellett volna. Catherine Bréchignac nem tudja megmondani, mi lesz az AERES jövője, de valahol „mindegy”, mivel túl bonyolult szervezet, teljesen utópisztikus az, hogy mindent értékeljen és ellenőrizzen – ami nem jelenti azt, hogy nincs szükség a kutatók, az intézmények, a kutatási programok, stb. értékelésére! Szerinte túl sok figyelmet fordítanak a részletekre, de nem eleget a fejlődési folyamatokra, ami azáltal, hogy az AERES feladatköre kiegészült a felsőoktatás értékelésével, megvalósíthatatlanná vált. Ahogy arra sincs mód, hogy az eredeti elképzelések szerint az értékelési folyamatokba az azt végzők számának egyharmadáig neves külföldi szakértőket bevonjanak. Ez még az eredeti alapon maradvá is kivitelezhetetlen lett volna, mondta, a jelenlegi helyzetben pedig teljesen irreális azt remélni, hogy neves külföldi kutatók „nevenincs francia egyetemeket” értékeljenek.

A CNRS és az INSERM reformja kapcsán úgy vélte, ezekre az intézményekre hosszú távon is szükség van, mivel a jövő kutatási rendszerében ezen nagy tematikus kutatási pólusok szerepe megkerülhetetlen. Ami a jövőt illeti, szerinte a kutatási rendszer egyszerre lesz versenyeztető és együttműködésre ösztönző (*compétitif et collaboratrice*), ahol az első a „sebességet” adja és biztosítja az előrehaladást, míg a második a kutatás mögött álló erő alapját jelenti. Az [alliance](#)-ok szerinte azért nem működnek jól, mert nem abban a léptékben szerveződtek, ahol valójában a kutatás folyik, és valójában többlet-forrásokat sem kapnak. Pénz nélkül nem lehet olyat csinálni, tette hozzá, mint a [NIH](#) az USA-ban. A francia alliance-ok legfőljebb a kommunikációt segítik, de érdemi munkát nem végeznek. Nagyjából ez a helyzet az agrárkutatás terén létrehozott [Agreenium](#) esetében is, ahol az INRA és a CIRAD együttműködése még érthető is lenne, hiszen két országos intézményről van szó. A négy kapcsolódó oktatási intézmény viszont már a regionális szintet képviseli – és mindenki „félti a függetlenségét”, azaz a konfliktushelyzet eleve benne van a rendszerben, ami egyébként sem működik magától, érdemi plusz források nélkül. Persze regionális szinten is találhatunk nem igazán összeillő társulásokat, ilyen a [ParisTech](#), azaz a Párizsban és Ile-de-France régióban működő mérnöki karok szövetsége – amiben egyetlen jó dolog van, de az nagyon jó, mondta Bréchnignac asszony, ez pedig a neve. Ez ugyanis Párizssal együtt említve külföldön is érthetővé és „könnyen eladhatóvá” teszi az intézményeket, „de nem kell őket erőltetni, hogy együtt dolgozzanak” – tette hozzá.

A SATT-okról ([société d'accélération de transfert de technologie](#), technológia-transzfert gyorsító vállalatok, [ezekből öt alakult meg](#))⁶ szólva úgy fogalmazott, „nem biztos, hogy mindent országos szinten kell csinálni”, például Németországot, az USA-t és Izraelt hozta föl, ahol nagyon jól működik a technológia-transzfer, mert lokálisan gondolkodva alakítják ki a kutatók és az üzletemberek között a kapcsolatot. Franciaország erős a nagyon nagy cégek terén, de kifejezetten „hátrányos helyzetű” a kkv-k esetében, ahol a franciák „nem tudnak jól gondolkodni”. A technológia-transzfer terén szerinte országos szinten nem kellene semmit tenni, vagy csak nagyon általános szabályokat megfogalmazni, ami maximális teret enged a helyi sajátosságoknak.

A kutatási és felsőoktatási minisztériumról szólva megjegyezte, szerinte az még mindig túlságosan is bele akar szólni a felügyelete alá tartozó intézmények napi munkájába, többek között azzal, hogy az [ANR](#)-en keresztül befolyásolni akarja a pályázati pénzek egy részének fölhasználását. Úgy vélte, ez több szempontból sem szerencsés, ha az ANR a kormány által (is) deklaráltan független pályáztató ügynökség, akkor attól a pillanattól kezdve, hogy a fő pályázati irányokat (pl. a források 30%-a nemzetközi együttműködésre fordítandó) meghatározták és a költségvetés az ANR-nek megítélt forrásokat megnyitotta, a minisztériumnak legfőljebb a pályáztatás folyamatát segítőként, de nem mint azt befolyásolónak lehet szerepe. Ha a minisztériumnak vannak saját elképzelései, akkor célszerű ezek megvalósítására külön keretet elkülöníteni a tárca költségvetésében, és azokat saját pályázati rendszerrel vagy egyéb formában kiosztani. Ezért szerencsés a cégek helyzete, az ipari minisztériumnak ugyanis semmilyen lehetősége nincs beleszólni a vállalatok működésébe – tette hozzá. Egyébként kifejezetten jónak tartotta az ANR és a más országok hasonló ügynökségei közötti bilaterális pályázatok rendszerét, szerinte ez jelentős mértékben hozzájárul a francia tudományos műhelyek nemzetközi kapcsolatainak erősítéséhez.

A francia K+F programok egyik legnagyobbjának a Saclay-fennsíkra tervezett „francia szilikon-völgyet” tartják, ami egyben Nicolas Sarkozy volt köztársasági elnök személyes támogatását is bírta. Az elképzelések szerint legkevesebb egy milliárd eurós támogatással a már jelenleg is komoly tudományos és felsőoktatási infrastruktúrát fölmutató, de valójában még inkább vidéki, mezőgazdasági jellegű területen világviszonylatban is megkerülhetetlen fontosságú egyetemi és technológiai kampuszt hoznának létre. A fennsíkon egyébként 1956-ban jelentek meg

⁶ a rendelkezésükre álló forrás 900 millió euró, cél a kibontakozóban lévő projektek fölkarolása és a kutatások eredményét hasznosító cégeknél a munkahelyteremtés támogatása, a hozzáadott-érték növelése

az első intézmények, amiket a kollaboránsoktól elkobzott földeken építettek meg. Mára már együtt van a „szükséges kritikus tudományos tömeg (CEA, Soleil, CNRS, École Polytechnique, Université d'Orsay, Thales, Danobe, etc.), ám a további fejlesztésekhez először azt az infrastruktúrát kell kiépíteni, különös tekintettel a közlekedésre, ami lehetővé teszi több tízezer új munkavállaló és lakos idetelepülését és környezetbarát közszolgáltatásokkal való mindennapos ellátását. Mivel a projekt tervezése és megvalósítása egy korábban egyébként ellenzéki vezetésű régióban a regionális közgyűléssel együttműködésben történt, valószínűnek látszik, hogy a választások eredményétől függetlenül tovább fog folytatódni a projekt, a megvalósítás időtartamát csupán a költségvetési helyzet befolyásolhatja. Catherine Bréchnac szerint itt is az a probléma, mint az alliance-ok esetében – annyira sokszínűek, annyira különbözőek az itt található intézmények, hogy gyakorlatilag csak egy közös dolog kötheti össze őket, ez pedig a közlekedés. Azaz a fennsíkon egyébként tagadhatatlanul meglévő hatalmas tudományos és gazdasági potenciált csak akkor lehet kiaknázni, ha a egy hatékony (és környezetbarát) közlekedési infrastruktúra kiépítésével megteremtődik az egyes egységek közötti szinergia, „majd hagyjuk őket fejlődni”. Mivel az elmúlt időszakban pont került a Saclay-projektől függetlenül folyó, Ile-de-France régiót lefedő közlekedési nagyprojektre is, aminek keretében megszületett a döntés az új regionális gyorsvasúthálózat kb. 10 éven belüli megvalósításáról, az alapföltétel adott lesz a Saclay-projekt megvalósításához.

Catherine Bréchnac megemlítette, hogy a minisztérium (és a kormány) részéről rendszeresen fölmerült – és várhatóan ez a jövőben sem lesz másként - az akadémia irányában a kérdés, hogy melyik tudományterületet és mennyire kell támogatni? Szerinte erre a kérdésre eleve nem lehet jó választ adni, főleg akkor, ha az aktuális politikai irányvonalnak megvannak a maga „preferenciái”. Ha arányt tévesztünk és/vagy túlságosan favorizálunk egyes területeket, az mindenképpen csökkenő versenyképességet és szűkülő gazdaságot fog eredményezni.

A felsőoktatás⁷⁸ tekintetében alapvető változások tapasztalhatók a júniusban távozott Fillon-kormányzat azon törekvésének köszönhetően, hogy nagyon komoly anyagi forrásokat mozgósítottak az infrastruktúra-fejlesztésekre, valamint több érdemi szociális intézkedést is hoztak, elsősorban a hátrányos helyzetű diákok esélyegyenlőségének javítása érdekében. A 2008/2009-es tanévben egyébként megközelítőleg ugyanannyi hallgató – 2,231 millió - iratkozott be, mint egy évvel korábban (-0,7%)⁹, ebben a 2009/2010-es tanulmányi időszak¹⁰ sem hozott érdemi változást, a 2 230 700 diák csupán ezerrel kevesebb, mint az egy évvel korábbi adat. A 2010/2011-es tanév viszont újdonságokkal szolgált: a 9,5 hónapos tanévben a korábbi éveknél jelentősebb szociális támogatásokat kínált a kormány, új tanmenet szerint tanultak az első éves orvos hallgatók és új bölcsész alapképzéseket is indítottak. A kormány szerint 2010-es tanévkezdést egyértelműen az jellemezte, hogy a diákok minél eredményesebben tudják tanulmányaikat folytatni és nagyobb sikerrel induljanak a munkaerő-piacon. A 2010/2011-es tanévre beiratkozottak számáról, valamint a tanévvel kapcsolatos egyéb tudnivalókról részletes tájékoztató található a szaktárca honlapján¹¹. Ennek adatai szerint 2010. őszén 2347700 hallgató iratkozott be valamelyik felsőfokú képzést adó intézménybe, ami 1,4%-kal volt magasabb, mint a 2009-es adat. Ebből egyetemre vagy ahhoz kapcsolódó képzésre 1371500 hallgató jelentkezett, ami 1,6%-kal magasabb (+21600 diák), mint egy évvel korábban. A technológiai képzésre (IUT) jelentkezők száma változatlan, 118 ezer fő, míg 0,5%-kal csökkent a mérnöki karok alapképzésére jelentkezők száma – összesen 80700-an választották ezt a lehetőséget. Szintén emelkedett (+1,2%) a felsőfokú technikus képzésre

⁷ <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/pid20112/enseignement-superieur.html>

⁸ <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/pid24683/l-enseignement-superieur-en-chiffres.html>

⁹ http://media.enseignementsup-recherche.gouv.fr/file/2008/05/0/dossierentree_35050.pdf

¹⁰ http://media.enseignementsup-recherche.gouv.fr/file/Rentree_2009-2010/03/6/dossierentreeOK09_119036.pdf

¹¹ http://media.enseignementsup-recherche.gouv.fr/file/Rentree_universitaire_2010-2011/97/2/DP_rentree_univ_version_def_153972.pdf

jelentkezők száma (253200 diák), míg a mérnöki karokra, kereskedelmi, művészeti, paramedikális, stb. képzésre 524300 hallgató iratkozott be.

2011-ben 2,359 millió diák tanult a francia felsőoktatásban (+1,7% 2010-hez képest), az egy diákra fordított költségvetési kiadás 11430 euró volt. Közel 591 ezer diák kapott szociális alapon ösztöndíjat, valamint átadtak 5900 új diáklakást is. A [tárca honlapján megtalálható részletes adatok](#)¹² szerint az egyetemi képzésben (az IUT-k kivételével) 1396600 diák iratkozott be (ebből elsőéves 235 ezer), ami 2,4%-kal több, mint egy évvel korábban, az IUT-k esetében viszont „csak” 115500 hallgató volt, ami -0,8% 2010-hez képest. A mérnöki és közgazdász-karok alapozó évfolyamait jelentő „classes préparatoire”-okba 79 ezer diák járt, ez 1,1%-os visszaesést jelent, míg az egyéb felsőfokú végzettséget adó, elsősorban szakmai képzésekben 256300 diák tanult, ez 1,7%-os emelkedés az egy évvel korábbihoz képest. Az „egyéb” kategóriába tartozó, nem egyetemi rangú, állami vagy magán-fenntartású mérnöki iskolákba 511800 diák iratkozott be valamelyik évfolyamra.

A [francia közszolgálat honlapján tételes felsorolás](#)¹³ található a diákoknak járó kedvezményekről és az általuk igénybe vett szolgáltatásokért fizetendő tarifákról, a beiratkozási díjakról, a különböző ösztöndíjakról és szociális támogatásokról, így például:

- a beiratkozási díjakról (ezek 2010-ben 174-359, 2011-ben 177-372 euró között változtak, a BSc szakokra 177 (egy évvel korábban 174, 2009-ben 171), az MSc képzésre 245 (2010-ben 237, 2009-ben 231), a doktori képzésre 372 (egy évvel korábban 359, 2009-ben 350) eurót kellett fizetni¹⁴, [az egészségügyi képzésben ennél „kissé bonyolultabb”](#) rendszert alkalmaznak)
- a [hallgatói társadalombiztosítási rendszerről](#)¹⁵ (a hallgatói hozzájárulás összege 2011/12-ben 203, 2012/13-ban 207 euró),
- a szociális alapon nyugvó és ennek alapján sávokba sorolt [ösztöndíjról](#)¹⁶ (ennek összege 1525 és 4370 euró között változott a 2011-ben záruló tanévben, 2012. augusztus elején pedig megjelentek a szeptemberben kezdődő tanévre vonatkozó [szabályok](#) és [plafonösszegek](#), eszerint a minimum már 1640, a maximum 4697 EUR tíz egyenlő részletben utalva¹⁷),
- a kimagasló tanulmányi teljesítményért járó [kiválósági ösztöndíjról](#)¹⁸ (6102 euró/év a 2012/13-as tanévre),
- a nehéz anyagi helyzetbe jutott diákokat támogató [alapról](#)¹⁹,

Csupán [érdekesség](#), de a francia viszonyokat jól jellemzi, hogy a [hivatalos közlönyben 2012. július 26-án megjelent dekretum](#)²⁰ értelmében bizonyos feltételek mellett az egyetemeken az idei tanévtől biztosított a „sürgősségi” fogamzásgátló tablettákhoz való ingyenes hozzáférés. Ezt néhány nappal előzte meg az a másik jogszabály, ami lehetővé tette a gyógyszerészek számára, hogy egyszeri alkalommal hat hónapról hosszabb időszakra szükséges mennyiségben is kiadjanak fogamzásgátló tablettákat.

¹² http://cache.media.enseignementsup-recherche.gouv.fr/file/Rentree_2011-2012/64/3/DP-Rentree_universitaire_193643.pdf

¹³ <http://www.service-public.fr/actualites/00313.html>

¹⁴ <http://www.service-public.fr/actualites/00292.html>

¹⁵ <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F675.xhtml>

¹⁶ <http://www.service-public.fr/actualites/00289.html>

¹⁷ http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do;jsessionid=F6B5AAC5370CEB544B8F65027DD3A945.tpdjo14v_1?cidTexte=JORFTEXT000026242300&dateTexte=&oldAction=rechJO&categorieLien=id

¹⁸ <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F1010.xhtml>

¹⁹ <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F1024.xhtml>

²⁰ Décret n° 2012-910 du 24 juillet 2012 relatif à la délivrance de médicaments indiqués dans la contraception d'urgence dans les services universitaires et interuniversitaires de médecine préventive et de promotion de la santé NOR: AFSP1203688D

A nagy felsőoktatási-kutatási pólusok (*pôle de recherche et d'enseignement supérieur*, PRES) 2006-ban megkezdett kialakítása²¹ – ami alapjaiban rajzolja át a korábbi francia egyetemi és K+F struktúrát – az elmúlt években tovább folytatódott²². A 2007-ben megalakult első 9 PRES-t az továbbiak követték, **számuk jelenleg 23 (2012. májusi állapot)**. Több PRES kilátásba helyezte az egyesülést a 2012. folyamán, ezek: Lille, Nancy-Metz, Aix-Marseille és Montpellier.

A PRES-ek jogállását tekintve kutatási közintézményként (*établissement public à caractère scientifique, EPCS*), működnek, ezek a következők: [Aix-Marseille Université](#), [PRES de l'Université de Lorraine](#), [Université Paris-Est](#), [Paris Tech « Institut des sciences technologiques de Paris »](#), [Université de Bordeaux](#), [Université de Lyon](#), [Université de Toulouse](#), [Université européenne de Bretagne](#), [UniverSud Paris](#). 2008-ban létrejött két újabb PRES: [Clermont Université](#) (décret de juin 2008) és [Université Nantes Angers Le Mans](#) (décret de décembre 2008). 2009-ben négy új PRES alakult, az [EPCS de Lille-Nord de France](#), [Limousin Poitou-Charentes](#)²³, [Université de Grenoble](#), [Université de Montpellier Sud de France](#). 2010-ben két új PRES alakult meg, ezek: [Université Paris Cité \[részletesen\]](#) és a [Centre-Val de Loire Université \[részletesen\]](#). A legutoljára létrejöttek: [PRES Bourgogne Franche-Comté](#) – hívják "ESTH-Innovation Université"-nek is, HESAM ([Hautes Etudes-Sorbonne-Arts et Métiers](#)), [Paris Sciences et Lettres – Quartier latin](#), [Sorbonne Universités](#), [Normandie Université](#), [UPGO](#) (Université Paris grand Ouest), UFECAP (Université fédérale européenne Champagne-Ardenne Picardie), [UniverSud Paris](#) - így a [PRES-ek száma 2012. májusában 23 volt](#).

A PRES-ek mellett egyre jelentősebb szerepük van az úgynevezett „institut fédératif de recherche”-eknek (IFR²⁴), ezekből jelenleg már 77 működik. Az IFR-programot 1994-ben indította a kutatási tárca az egészségügyi minisztériummal, a rektori konferenciával, valamint öt nagy országos kutatóintézettel (CNRS, INSERM, INRA, IRD, CEA) közösen. A kezdeményezés arra irányult, hogy jól körülírt kutatási területeken elősegítse az azonos vagy közel megegyező témákon, célokkal dolgozó kutatóhelyek összefogását, az általuk képviselt kutatási potenciál egyesítését elsősorban a komplementaritás elvére építve.

A kutatás finanszírozása úgy forrás-, mint szervezeti oldalon igen összetett – ennek hierarchiáját és kapcsolati rendszerét a 2008-as adatokkal [a 2011. évi jelentés 1. melléklete](#) mutatja be (a hierarchiában – eddig – nem történt érdemi változás az elmúlt egy évben). **Ami a konkrét összegeket illeti**, a polgári kutatás-fejlesztésre fordított források (*les crédits budgétaires civils destinés à la recherche et au développement*) az ezeket bemutató hivatalos statisztikai adatok szerint Franciaországban 1980. óta megkétszereződtek. Földolgozott és érdemben kiértékelt adatok 2009-ig²⁵ állnak rendelkezésre, míg a részletes elemzések még 2012. közepén is csak a 2008-as évre készültek el, ugyanakkor már van néhány előzetes adat 2010-re is. Ezek figyelembe vételével elmondható, hogy míg 2006-ban 37,9 milliárd eurót, 2007-ben **Franciaország területén már 39,4** milliárd eurót használtak föl K+F tevékenységre (ami a PIB 2,13%-ának felelt meg és 1,4%-kal volt több, mint 2006-ban; 2002-ben még 2,23% volt, 2006-ban 2,1%), addig **a 2008-as adatok szerint 41,1 milliárd eurót** (+1,9% 2007-hez képest, a **PIB 2,12%-a**). Ezen **DIRD** (*dépense intérieure de recherche et de développement*, azaz **országos K+F-ráfordítás**) 63,5%-a (25,77 milliárd EUR) érkezett a vállalati szférából 2008-ban, ez néhány tized százalékpontos ingadozással stabil aránynak mondható 2002. óta. Meg kell azonban jegyezni, hogy a költségvetési szféra esetében nagyobb volt a DIRD bővülése (+2,6%), mint a vállalatoknál (+1,5%).

A DIRD 1978-1993. között nagyobb arányban bővült, mint a PIB, az 1978-as 1,66%-ról 2,38%-ra nőtt a DIRD/PIB arány 1993-ra. Ezt követően csökkenést tapasztalhatunk 1998-ig, majd

²¹ Alapja a „loi de programme du 18 avril 2006 sur la recherche”

²² <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/cid20724/les-poles-de-recherche-et-d-enseignement-superieur.html>

²³ <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000020810824&dateTexte=>

²⁴ <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/cid21159/les-instituts-federatifs-recherche.html>

²⁵ http://media.education.gouv.fr/file/2011/01/4/DEPP-RERS-2011_190014.pdf 357-371. oldal

2002-ig újbóli föllendülést mutatott és elérte a 2,38%-os arányt. Ezt követően újabb csökkenő tendencia figyelhető meg, 2008-ban az érték 2,08%. A csökkenés érvényes a költségvetési és a vállalati szféra ráfordításaira is – 2007-ben az előbbi 0,77, az utóbbi 1,31%-kal volt jellemezhető, ami nem jelentett érdemi változást az előző évhez képest.

2009-ben a DIRD folyó áron számítva 42,685 milliárd eurót tett ki, ez a **PIB 2,26%-a**. A vállalati szféra részesedése 61,7%, a költségvetési szféráé 38,3%, ami illeszkedik abba a 2007. óta tartó trendbe, miszerint a költségvetési szféra részesedése valamelyest nő, a vállalatié pedig csökken. A DIRD/PIB mutató 2002. óta először 2008-ban haladta meg újra az egy évvel korábbit (2,12%), a tendencia öröndetes módon 2009-ben folytatódott a már említett 2,26%-os értékkel.

Ami a nemzeti K+F ráfordításokat illeti, a **DNRD** (dépense nationale de recherche et de développement, azaz **nemzeti K+F-ráfordítás**) 2006-ban 38,65 milliárd eurót tett ki (a PIB 2,14%-a, 2002-ben még 2,24%), ebből a vállalati szféra részesedése 54,7%, hasonlóan az előbbiekhöz, érdemi ingadozást nem mutatott 2002. óta. **2007-ben** a DNRD – hasonlóan a DIRD-hez – érdemben fölmúlt az egy évvel korábbi adatot, 40,4 milliárd eurót érve el, az 1,9 milliárd eurós növekmény annak köszönhető, hogy a vállalati szféra 2,4%-kal, a költségvetési szféra 1,3%-kal növelte az ilyen jellegű ráfordításokat, ami a költségvetési/vállalati szféra K+F-finanszírozásban való részvételi arányát csak minimális mértékben módosítja az egy évvel korábbi adathoz viszonyítva. **2008-ban** további növekedést figyelhattunk meg, az összeg 41,7 milliárd euróra nőtt, ami 1,7%-os bővülés 2007-hez képest. A növekedés nem egyenlő arányban oszlott meg a vállalati és a költségvetési szféra között, míg ez utóbbi esetében 3,2%-os volt a növekedés, a cégeknél csak 0,4%. **2009-ben az adatok szerint** a DNRD 44,315 milliárd euró volt, 4,5%-kal több, mint egy évvel korábban. A vállalati szféra részesedése 55,2%, a költségvetésié 44,8%, a bővülés a vállalatok esetében 6,6%, a költségvetésnél csupán 2,2%.

A vállalati K+F elsősorban a legjelentősebb nagyvállalatokhoz és néhány gazdasági ágazathoz köthető, olyannyira, hogy a K+F tevékenységet végző cégek 8%-a költötte el 2007-ben a vállalati szektorra jutó kutatási ráfordítások (**DIRDE**) 74%-át (18,4 milliárd euró) és kapta meg a költségvetési támogatások 80%-át (2,1 milliárd euró). A négy legjelentősebb ipari-kutatási területhez volt köthető 2007-ben a DIRDE közel fele és a K+F-alkalmazottak 44%-a. Egy évvel korábban, 2006-ban is ez a négy terület állt az élen, ám a sorrend módosult: a másodikról az első helyre lépett elő a gyógyszeripar (a DIRDE 14%-a, évente 2,7%-os növekedéssel 2002-2007. között), őt követi a második helyre visszاسzorult autóipar (közel 14%-os DIRDE, ám az utolsó öt év átlagában évi -0,4%-os tendenciával). A légitözkledésre és örkutatásra a DIRDE 11%-a jut (ez a terület 1996-ig vezető pozícióban volt), átlagosan +0,7%-os növekedéssel, míg a távközlés-informatika csak a negyedik a DIRDE 10%-ával – a tendencia itt -4,1%! 2002-2007. között a szolgáltatási szektorban lényegesen nagyobb mértékben (2,3%) bővült a kutatási ráfordítás, mint a klasszikus ipari ágazatokban (0,2%). 2007-ben a cégek által adott külső kutatási megbízások (**DERDE**) értéke 6,6 milliárd euró volt, ezek 64%-át Franciaországban, 29%-át külföldön végezték el különböző K+F cégek, míg a fönnmaradó 7% a költségvetési kutatóhelyekhez volt köthető. A DERDE éves átlagos növekedése a vizsgált 2002-2007-es ciklusban 2,1% volt, ami meghaladta a DIRDE bővölését., ami 2002-2007. között évente összegszerűen átlagosan 0,4%-kal nőtt, miközben a PIB növekedése nem változott (évi 2%). Az előzetes adatok szerint **2008-ban a DIRDE** 25,8 milliárd euró volt.

A független kkv-k aránya az összes K+F-tevékenységet folytató vállalaton belül 38% volt 2007-ben, de részesedésük a DIRDE-ből éppen elérte az 5%-ot, a nekik folyósított költségvetési támogatás pedig az összes ilyen 8%-át.

A vállalati ráfordítások évek óta gyakorlatilag folyamatosan nőnek, ez alól egyedül a 2005. évi mutató volt kivétel. A mutató 2007-ben az előző évhez képest 1,2%-kal nőtt és elérte a 19,8 milliárd eurót. A cégek átlagosan 80,0%-os mértékig finanszírozták ilyen jellegű tevékenységüket, a

többi állami támogatás és külföldi forrás, nagyjából 10-10%-ban. A vállalatoknak adott költségvetési K+F-támogatások 2007-ben 2,6 milliárd eurót tettek ki, ezek zöme nagy kutatási keretszerződésekhez volt köthető, ideértve a katonai jellegű kutatási megbízásokat is. 2006-hoz képest mindenképpen csökkenés (összegekre -5,7%) tapasztalható, ami elsősorban a légiközlekedési és űrkutatási katonai programok szűkülésével magyarázható, míg a civil kutatásokra fordított támogatások 2007-ben is nőttek. A külföldről érkező kutatási források 2006-hoz képest 12,6%-kal nőttek, forrásuk és megoszlásuk igen összetett. Ami a nemzetközi szervezetektől érkező forrásokat illeti, azokat döntő mértékben befolyásolják az Európai Űrkutatási Ügynökséggel ([ESA](#)) kötött szerződések – Franciaország az ESA-nak 2007-ben egyébként 0,8 milliárd eurót utalt át. A kutatási adóhitelből befolyó összeget nem számítják a költségvetési támogatások közé, 2007-ben ebből 6800 cég profitált összesen 1,7 milliárd euró értékben.

A költségvetési szféra által K+F-re fordított kiadások (DIRDA) 2007-ben 14,6 milliárd eurót tettek ki (a PIB 0,77%-a), ez 1,4%-kal volt magasabb, mint 2006-ban. A 2008-ra vonatkozó adatok szerint a DIRDA 15,3 milliárd euró volt (+2,6% az egy évvel korábbi adathoz képest), így erre a célra a PIB 0,79%-a fordítódott. **2009-ben a DIRDA várhatóan eléri a 16,3 milliárd eurót**, ez az előző évhez képest +6,3%-os növekedés.

A polgári célú DIRDA nem tartalmazza a védelmi minisztérium ilyen jellegű kiadásait. Ezek nélkül a DIRDA 2006-2007. között 1,7%-kal nőtt összegét tekintve, amiből a különböző típusba (EPIC²⁶ és EPST²⁷) csoportba sorolt költségvetési kutatóhelyek 55%-kal részesülnek. 2007-ben az általuk K+F célokra fordított kiadások elérték a 8 milliárd eurót, ami főleg a CNRS-nek és az INSERM-nek köszönhetően 0,6%-kal több mint egy évvel korábban – egyébként a DIRD az EPIC-ek esetében összegét tekintve 0,39%-kal csökkent 2007-ben az egy évvel korábbihoz képest. Az előzetes adatok szerint **2008-ban a DIRDA** 15,3 milliárd euró volt (*ennek 53%-a a nagy költségvetési intézetekhez került, 36%-a a felsőoktatásba és 6%-a a védelmi tárca kutatóhelyeihez*). A becslések szerint **2009-ben** a költségvetési szféra ilyen jellegű kiadásai nagyon jelentősen, 4,3%-kal nőttek, míg a vállalati szférában (DIRDE) a bővülés csak 0,6% volt.

A felsőoktatás (a CNRS-t nem számítva) 4,9 milliárd eurós kiadási tételt jelentett 2007-ben, ami 4%-os növekedés 2006-hoz képest, és így a DIRDA 34%-át tette ki. A védelmi minisztérium K+F-re 2007-ben 0,9 milliárd eurót áldozott, ezzel az adattal ennek aránya a DIRDA-ban az 1992-2007. közötti időszakot vizsgálva 20-ról 6%-ra esett, az arány 2008-ban is 6% maradt. A különböző költségvetési intézmények 2007-ben 5,046, 2008-ban 5,848, míg 2009-ben 5,617 milliárd eurót áldoztak külső K+F megbízásokra (DERD), ennek az összegnek mintegy fele a francia vállalati szférába került, negyede pedig nemzetközi szervezetekhez és külföldi kutatóhelyekhez. Míg a DERD az 1992-es 4,761 milliárd euróhoz képest csupán ötödével nőtt, a belföldi K+F megbízások értéke az 1992-es 9,687 milliárd euróról 2009-re 16,344 milliárdra emelkedett, ami kétharmados növekedést jelent!

A 2008. évi DIRD közsférába tartozó intézmények által fölhasznált részéből (DIRDA) 58% került az EPST-, 42% az EPIC-csoportba. Az EPST-csoportba tartozó kilenc intézmény nagyon különböző, a legnagyobb [CNRS](#)-hez jutott az ennek a csoportnak juttatott DIRDA 58%-a, amit az [INRA](#) 15%-kal és az [INSERM](#) 14%-kal követ. Az EPIC-körbe tartozó intézményeknek juttatott források megoszlása esetében a legjelentősebb K+F-költségvetésű intézmény a [CEA](#) (62%), őt követi a [CNES](#) (13%), a fennmaradó 25% pedig további 12 intézmény között osztódott el, köztük jelentősebb az [ONERA](#), a [CIRAD](#), az [IRD](#) és az [IFREMER](#).

Ahogy hihetetlen mennyiségű adatot tartalmazott és mélyreható, részletes képet festett a francia felsőoktatás és a K+F szféra állapotáról az a 96 oldalas [minisztériumi kiadvány](#), ami 2010.

²⁶ ipari és kereskedelmi profilú közintézmények

²⁷ tudományos és technológiai profilú közintézmények

decemberében jelent meg, és pdf formátumban (francia nyelven) [letölthető](#) a tárca honlapjáról²⁸, még átfogóbb és részletesebb a 2011. decemberében megjelent, aktualizált 110 oldalas kiadvány – ez a korábbi 35 helyett már 42 indikátort tartalmaz. Az anyag a következő oldalról tölthető le: <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/cid59111/l-etat-de-l-enseignement-superieur-et-de-la-recherche-n-5-decembre-2011.html> vagy közvetlenül:

http://media.education.gouv.fr/file/Etat_du_Sup_Rech/18/3/EESR_2011_209183.pdf

A legrészletesebb összefoglalót és legnagyobb mennyiségű adatot a francia felsőoktatás és a kutatás-fejlesztés állapotáról a szintén évente megjelenő, legutoljára tavaly kiadott **Repères et références statistiques sur les enseignements, la formation et la recherche [RERS 2011]** kiadvány tartalmazza, ami 420 oldalon foglalkozik a témával. A dokumentum hozzáférhető és a http://media.education.gouv.fr/file/2011/01/4/DEPP-RERS-2011_190014.pdf oldalról le is tölthető.

2. Jelentősebb események a K+F+I területén a fogadó országban

Franciaországban e pont alatt mindenképpen a 2012. évi választásokat kell kiemelni, mivel a politikai kurzusváltás miatt egyes területeken akár érdemi változások is bekövetkezhetnek. Ezzel együtt úgy tűnik, a választásokat megelőző, esetenként hangosabb nyilatkozatok és kilátásba helyezett alapvető változtatások ígérete ellenére kifejezetten visszafogott lesz a baloldali kormányzat – legalábbis K+F területen mindenképpen – mint amit a megnyilvánulások alapján esetleg várni lehetett volna. Ezt már az a dokumentum is előrevetítette, ami a francia tudományos újságírók országos egyesületének ([AJSPI](#)) [honlapján jelent meg április elején egy interjú formájában](#) az akkor még csak köztársasági elnökjelöltként szereplő François Hollande-dal. A kérdéseket több más elnökjelöltnek is föltek (ld. a mellékletben), ám az elnökválasztás eredményének ismeretében politikai aktualitása csak Hollande nyilatkozatának van, mivel a minisztert a PS adta, a koalíciós egyéb baloldali pártoknak pedig nincs érdemi beleszólásuk ebbe a területbe. Az újonnan megválasztott francia köztársasági elnök, François Hollande (pontosabban az ő nevében a stáb) a választásokat megelőzően fejtette ki a K+F szektorral és a felsőoktatással kapcsolatos álláspontját, részletesen kifejtve azt, hogy mit változtatnának meg a baloldal hatalomra jutása esetén az elmúlt években történetekhez képest. Az akkori elnökjelölt számára már szinte minden adott volt ezek véghezviteléhez, „csupán” a nemzetgyűlési választásokat kellett még a baloldalnak megnyernie. Ezzel együtt a célok a következőkben foglalhatók össze:

- az egyetemi autonómia-törvény fölváltása egy felsőoktatási kerettörvénnyel,
- a nemzeti kutatási ügynökség (ANR) által kezelt források egy részének átcsoportosítása minisztériumokhoz,
- a kutatási és felsőoktatási értékelő ügynökség (AERES) tevékenységének teljes átalakítása,
- a doktori fokozatot szerettek munkaerő-piaci esélyeinek javítása, a tudományos fokozat elismertségének erősítése,
- a kkv-k innovációs tevékenységének ösztönzése,
- a kutatási adóhitel kkv-k általi igénybe vételi lehetőségeinek szélesítése a munkahelyteremtés érdekében,
- a tudománnyal és innovációval kapcsolatos társadalmi vita lebonyolítása.

Megítélésünk szerint François Hollande az egyetemi reformot leszámítva nem kíván nagyon komoly változtatásokat a megelőző jobboldali kormányok (és elsősorban a Nicolas Sarkozy elnöki ciklusa alatt) elkezdett programokban, inkább egyfajta „finomhangolást” szeretne véghezvinni. Sem a választások előtt, sem azóta nem adott érdemi és határozott választ olyan kritikus kérdésekben, mint a GMO-k, a nukleáris energia vagy a nanotechnológiák, itt egy széles körű társadalmi vita kimenetelétől tenné függővé a döntést. Ismerve a franciaországi belpolitikai és társadalmi realitásokat, ezek esetében a döntést a koalíciós tárgyalások sokkal inkább befolyásolhatták volna (*de az eredmények ismeretében a PS-nek nem volt szüksége „bármilyen áron” és bárkivel megegyeznie a baloldalon*), mint a társadalmi vita, aminek, ha nem kap határozott keretet és irányítást, húsz év

²⁸ http://media.enseignementsup-recherche.gouv.fr/file/Publications/07/2/EESR10_WEB_167072.pdf

múlva sem lesz vége, ahogy érdemi eredménye sem. Hollande mozgásteret meglehetősen korlátozott, amit mi sem mutat szemléletesebben, hogy Franciaország költségvetési problémákra hivatkozva nem vesz részt az OECD *Co-operative Research Programme on Biological Resource Management for Sustainable Agricultural Systems* nevű programjának 2013-2014-es ciklusában, és csupán remélik, hogy a pénzügyi helyzet javulásával lehetővé válik számukra a 2015-2016-os programba való belépés (*ami egyébként néhány tízezer eurót jelent*).

Ezt látszik alátámasztani Jean-Yves Mérimond, a köztársasági elnöki kabinet K+F és felsőoktatási ügyekben illetékes tanácsadója is, aki szerint a május-júniusban kormányzati pozícióba került baloldali K+F területen várhatóan „visszafogottabb” lesz annál, mint amit a választási kampány során elhangzottak alapján várni lehetne, a kutatás és a felsőoktatás, és általában az oktatás a költségvetési nehézségek ellenére „inkább kedvező elbírálásban” fog részesülni. Ami a politikai megnyilatkozásokot illeti, álláspontja szerint a továbbiakban is az lesz a gyakorlat, hogy a köztársasági elnök szabja meg az irányt, de a korábbi politikai kurzussal ellentétben az elnöki kabinet tanácsadói semmilyen politikai nyilatkozatot nem fogak tenni, az a miniszter feladata lesz. Megjegyezte, a Sarkozy-kabinet esetében volt arra példa, hogy elnöki tanácsadó nyilatkozott a miniszter helyett, de hozzátette, ezzel nem elődjére, Bernard Belloc professzorra gondol, akihez több évtizedes ismeretség és korrekt viszony fűzi. A mostani ciklus prioritásait Mérimond a következőkben határozta meg:

- a tanulmányok sikeres elvégzése és a szakmai karrier minél kevesebb nehézséggel való megkezdése,
- a kutatás és az innováció támogatása, elsősorban a gazdaság-fejlesztés elősegítése érdekében,
- strukturális kérdések, a központi államigazgatás kapcsolata a régiókkal: ami állami feladat, azt az állam végzi és „nem adja le” a régiónak és fordítva,
- a kutatóhelyek és az egyetemek területi beágyazódásának elősegítése, az őket befogadó régiókkal való kapcsolat erősítése.

Hasonlóan számos más területhez, az új kormányzat széles körű társadalmi egyeztetéseket (ezeket a francia *assises* kifejezés takarja) kíván indítani – többek között K+F és oktatás területén is -, ezek eredménye alapján fognak egyes új törvényeket megalkotni vagy már meglévőket módosítani. Ez nem jelenti azt, hogy „bármilyen bekövetkezhetne, mivel vannak bizonyos „csapásirányok”, de „nincs rejtett/titkos terv”. A felsőoktatás és kutatás területén, ahogy máshol is, először regionális szinten kerül erre sor, a tervek szerint októberben, novemberben tevődik át a folyamat országos szintre, a konklúziók levonása és a javaslatok megfogalmazása decemberben történhet meg, ezek alapján egy új kerettörvényt valószínűleg 2013. tavaszán kezd tárgyalni a Nemzetgyűlés.

A felsőoktatásban kifejezetten jártas, több évtizedes oktatói karriert és vezető egyetemi beosztásokat maga mögött tudó szakemberként Mérimond kifejtette, újra kell például gondolni az egyetemista réteg életmódjában bekövetkezett változásokat, a szemléletbeli fejlődést, változást és ezeknek gazdasági és társadalmi hatásait. Ezekről – és sok minden másról – szerinte a jobb- és baloldali ugyanúgy, vagy legalábbis nagyon hasonlóan gondolkodik, de a mostani kormányzat munkamódszere mindenképpen más lesz. Bizonyos fókig viszont mindenképpen csalódást fognak okozni számos baloldali oktatónak-kutatónak és egyetemi vezetőnek, szakszervezetnek, mivel az egyetemi autonómia-törvény fő vonalaiban megmarad, ezen belül pedig az állam nem fogja visszavenni az egyetemektől a bérigazgatást, még ha azt sokan szeretnék is. Ezzel együtt nagyon komoly szándék van arra nézve, hogy az egyetemek és az állam viszonyát újragondolják, mivel a 2006-tól létrehozott felsőoktatási és kutatási pólusok (PRES) a 2007-ben rekordidő alatt megtárgyalt és elfogadott egyetemi autonómia-törvénnyel számos pontok logikai ellentmondásban vannak, amit mindenképpen föl kell oldani. Az egyetemi reform-törvénynek szerinte nem volt „follow-up”-ja, nem kapcsolódott hozzá igazán jól a kampusz-program, sem a „befektetés a

jövőbe”-program, valamint a jobboldali kormányzat ennek a törvénynek az elmúlt öt év során a „kelleténél nagyobb fontosságot tulajdonított, azt a valós érdemeinél jobbnak tüntette föl”.

A különböző ügynökségek sorsával kapcsolatosan (ANR, AERES) úgy fogalmazott, a „helyzet komplikáltabb”, de nagy valószínűséggel ezeket megőrzik, feladataik viszont változhatnak, szervezeti fölépítésükben és/vagy működésükben egyszerűsödhetnek. Szerinte mindenképpen szükség van pl. az intézmények és kutatók független értékelésére, így az erre létrehozott AERES, ha nem is változatlan formában, de megmarad. Jean-Yves Mérimod úgy látja, hogy általában az oktatás értékelése pillanatnyilag nem a leghatékonyabb, ezen javítani kell, de aláhúzza, nem az egyes intézmények, hanem maga az oktatási rendszer értékeléséről van szó. Némi kiigazítással, de tovább fog működni a kutatás finanszírozását szolgáló ANR is, ennek kapcsán cáfolta azokat a föltételezéseket, hogy a források egy részét átcsoportosítanák az ANR-tól a minisztériumhoz annak érdekében, hogy a tárca saját maga is lebonyolíthasson bizonyos programokat – erre szerinte nincs szükség. Azt viszont látni kell, mondta, hogy a kutatás-finanszírozás területén nagyon sok párhuzamosság van, így nem kizárt, hogy az ANR forrásainak egy részét máshová, pl. az intézményekhez magukhoz rendelik. A jelenlegi francia K+F pályázati rendszert mindenképpen egyszerűsíteni kell, azt fölül fogják bírálni, ami érvényes többek között a nemzetközi pályázatok rendszerére is.

Várható a kutatási nagyberuházások fölülvizsgálata is, mivel „ezek egyre több pénzt visznek a költségvetésből”, amit mindinkább nehéz biztosítani. Ez hatványozottan igaz az ITER-re, ám ezzel együtt Franciaország teljesíteni fogja a program megvalósítása érdekében tett vállalásait, és „nem száll ki” az ITER-ből. Valamelyest hasonló a helyzet a francia Ariane rakéta programmal, de ennek leállítása szóba sem kerülhet, csupán valamilyen szintű „ésszerűsítés”.

Noha a francia K+F irányítás elsődlegesen a kutatási minisztériumhoz tartozik, számos más tárcának van érintettsége a kutatás-fejlesztésben (mezőgazdasági, védelmi, gazdasági, környezetvédelmi, stb.), ezeket pedig elég nehéz összhangba hozni, mivel az egyes minisztériumok céljai mások, a hozzájuk tartozó kutatás-fejlesztés színvonala pedig különböző – ez jelenti a teljes francia K+F rendszer gyenge pontját. Ezt mi sem érzékelteti jobban, mondta, mint a Giscard-érához kötődő „*avion ronfleur*”-ök botránya, amikor hihetetlen pénzeket sikerült kicsalni az egyes minisztériumokból (a köztük lévő koordináció hiánya miatt) egy olyan projektre, ami tudományosan teljesen megalapozatlan volt, de ez csak évekkel később és hatalmas költségvetési veszteség után derült ki. *(A dolog lényege az volt, hogy sikerült elhitetni a finanszírozókkal, hogy létezik olyan technika, amit a repülőgépekre szerelve a magasból nagy biztonsággal meghatározhatók a felszín alatti szénhidrogén-készletek.)* Mindenesetre az akkori skandalum a mai napig érezteti a hatását, és szerinte emiatt a kelletténél sokkal nehezebben vihető előre a palagáz kutatásának kérdése. Meggyőződése, hogy az ilyen, tárcaközi ellentéteket is magában hordozó kérdések esetében a miniszterelnöki hivatalnak kell a döntést meghoznia, az összehangolás és az irányítás feladatát ellátnia.

Az elnöki tanácsadó szerint a francia K+F szektor szellemi irányítását ellátni hivatott tudományos és technológiai főtanácsban rejlő lehetőségeket az előző kormányzat nem használta ki kellőképpen. Ezen az új kormány mindenképpen változtatni akar, több feladatot kíván adni neki és használni is akarja az eredményeket – ellenkező esetben viszont nem lenne értelme megtartani és meg kellene azt szüntetni.

A 2012-es évre vonatkozó költségvetési kilátások kapcsán a tárcánál már tavaly október végén jelezték, mivel Nicolas Sarkozy köztársasági elnök 2007-es kampányígérete már 2011-re teljesült, azaz a 2007-es szinthez képest 9 milliárd euróval nőtt a kutatási és felsőoktatási minisztérium büdzséje, így 2012-ben a szinten tartásra kell számítani, ami így is történt. Jelezték, gyakorlatilag befejeződött az elnök által a 2007-es kampányban szorgalmazott egyetemi reform,

nagyon jelentős infrastruktúra-fejlesztések indultak a felsőoktatásban. Átalakultak a legnagyobb országos kutatóintézetek – CNRS, INSERM -, megszilárdult a versenyképességi pólusok hálózata, a kutatási adóhitel intézményének reformjával pedig olyan vállalati innovációt ösztönző eszközt teremtettek, ami véleményük szerint a legvonzóbb innovációs célú befektetési célponttá tette Franciaországot világviszonylatban is. Mindehhez a Wauquiez-kabinet diplomáciai tanácsadója, Caroline Vinot hozzátette, az új miniszter a felsőoktatás terén az egyetemi reform során kialakult új struktúra megszilárdítására és az egyetemi autonómia 2012-es befejezését tartja fő feladatának. A kutatásban prioritást jelent számára a költségvetési kutatás és a vállalati szféra közötti kapcsolatok erősítése, a tematikus kutatási szövetségek megszilárdítása, a „befektetés a jövőbe” program folytatása és a pályázati menetrend betartása, valamint a kutatási adóhitel intézményének segítségével a költségvetési kutatás és a vállalatok együttműködésének ösztönzése. A „befektetés a jövőbe” program kapcsán aláhúzták, hogy az nem helyettesíti a hagyományos intézmény-finanszírozást, a pályázatokon nyertes költségvetési intézmények büdzséjéhez hozzáadódik a megítélt támogatás, ezzel együtt elvárják a kutatóintézetektől és egyetemektől a felelős, takarékos gazdálkodást. Igaz, hogy az eddigi eredmények alapján a pályázatok zöme a kutatás-fejlesztés szempontjából „erős” régiókba került, de egyes niche-területeknek köszönhetően a régiók között végbement egyfajta kiegyenlítődés a pályázati források földrajzi eloszlása terén. Utólag visszatekintve az elmúlt közel egy évre megállapítható, hogy a kabinet által közölt munkatervhez és menetrendhez tartotta is magát Laurent Wauquiez.

A kutatásra fordítható források bővítése

A francia állam a 2011-ben 412 millió euróval kívánta növelni a kutatásra fordítható költségvetési forrásokat, ezzel a szemlélettel a 2007-es 2,07%-os PIB-arányos K+F-ráfordítás már 2009-ben elérte a 2,21%-ot és további lassú, de biztos bővülés volt prognosztizálható. A költségvetési többlet-ráfordítások elsősorban a következő területeken voltak várhatók a tavalyi évben:

- Franciaország nemzetközi vállalásainak biztosítása a kutatási nagyberendezésekben,
- A költségvetési kutatóhelyeknek adandó többletforrások, elsősorban a kutatói karrier vonzóbbá tétele érdekében, a fő kedvezményezettek: [INSERM](#) a „Cancer 2” rákkutatási programmal, valamint a [CNES](#) (űrkutatás) és a [CEA](#) (energetika),
- Az elsősorban a vállalati szférát és a vállalati innovációt támogató [OSEO](#) és az elsősorban az energetikára (ezen belül is a nukleáris energiaára) fókuszáló CEA eddigi költségvetésén kívüli forrásainak kiváltása és hosszú távú rendezése.

A vállalati szféra által folytatott K+F tevékenység támogatása továbbra is biztosított, többek között a különböző gazdaságélénkítési programokkal, valamint a kutatási adóhitel intézményével – ez utóbbi célja az is, hogy egy-egy földrajzi körzet gazdaságát minél vonzóbbá tegye.

A 2011-es K+F és felsőoktatási költségvetés (és annak többlete) célja az volt, hogy:

- Teljesüljenek a 2007-2012-es elnöki ciklus ezzel kapcsolatos ígéretei, így a +9 milliárd eurós növekmény,
- Az egyetemek minden korábbinál jobban szolgálják a tanulmányok sikeres befejezését,
- A költségvetési kutatásban érvényesüljön és hasznosuljon a kiválóság,
- A kutatási és oktatás területen dolgozók számára vonzó legyen a pálya,
- Dinamikus és bátorított legyen a vállalati szféra k+f tevékenysége.

Teljes dosszié pdf formátumban és részletes adatokkal a felsőoktatási és kutatási költségvetésről a 2011-2013-as periódusra: http://media.enseignementsup-recherche.gouv.fr/file/Budget_2011/54/2/Presentation_budget_2011-document-integral_155542.pdf

3. A fogadó ország kétoldalú és EU-n kívüli multilaterális TÉT kapcsolatai, együttműködései.

Tekintettel arra, hogy ezen a területen az elmúlt évhez képest érdemi változás nem következett be, a 2010/2011. évi éves jelentés tekintendő mérvadónak, ez a dokumentum a NIH honlapján teljes terjedelmében hozzáférhető.

4. A fogadó ország kapcsolata az EU-val a K+F+I területén (A fogadó ország részvétele az EU 7. KP-ban és egyéb európai együttműködésekben, nem EU-tagállamok esetében: a fogadó ország és az EU K+F+I kapcsolatai²⁹).

Franciaország az EU-keretprogramok harmadik legjelentősebb résztvevője, ezeken keresztül számos magyarországi kutatóhellyel is kapcsolatban van. A rendelkezésre álló információk alapján azonban kijelenthető, hogy az uniós keretprogramokban való részvétel fontosságának hangsúlyozása mellett Franciaország nagyon komolyan építi az érdekeit szolgáló kétoldalú kapcsolatokat is, nem csak az unión kívüli országokkal. Az európai együttműködés területén Franciaország már a francia elnökség alatt is kiemelt figyelmet fordított a **hallgatói és kutatói mobilitásnak**, így nem meglepő, hogy igyekeznek minél jelentősebb forrásokat lehívni a hét éves európai – **élethosszig tartó oktatási (EFTLV)** – programból mobilitási támogatásra. Magának az EFTLV programnak a franciaországi végrehajtására 2007. január elsejével megalakult az **Agence Europe Education Formation France** (Agence 2E2F³⁰), az általa kezelt pénzeszközök jelentős része uniós forrás, kisebb hányada francia költségvetési forrás. Az ügynökséghez tartozik a Comenius-, Leonardo-, Erasmus- és Grundtvig-programokat, a négy alfejezetet tartalmazó traszverzális program és a három részprogramból fölálló Jean Monet-program kezelése.

Hosszú ideje tartó, **Franciaországban népszerű uniós kezdeményezés az EUREKA³¹**, az erre építkező **EUROGIA+** (<http://www.eurogia.com/>) programban szívesen látott partnerek lennének a magyar intézmények és vállalatok is. A legtöbb bilaterális program, valamint egyre több uniós pályázat **lebonyolítója az ANR³²**.

Ami a konkrét 7. keretprogramot illeti, az Euratommal együtt számított 53,2 milliárd eurós költségvetés 3229 projekt (Marie Curie akciót és az ET-ösztöndíjakat nem számítva) befogadását tette lehetővé, ebből **Franciaország a projektek 53,1 %-ában** érdekelt – ezzel Németország és az Egyesült Királyság mögött a harmadik helyen áll -, koordinátorként 11,2%-ban. Franciaország a 12 kutatási területből kettőben foglal el vezető pozíciót: a nukleáris szektorban (40 és 30%-ban koordinátorként) valamint a repülés- és űrtechnológiában (Németország hat, az Egyesült Királyság négy területen vezető). A 7. keretprogramban **a francia költségvetési kutatóhelyek** elsősorban a következő területeken érdekeltek (ez jelenti a teljes ilyen francia részvétel 75%-át):

- környezet és urbanizáció,
- orvosbiológia, egészség, orvosi biotechnológia,
- nemzetközi együttműködés, hozzáférés a kutatási infrastruktúrához, koordináció,
- mezőgazdaság, mezőgazdasági és élelmiszeripari biotechnológia, élő erőforrások.

A **nem költségvetési szektorba** tartozó francia intézmények a következő területeken érintettek elsősorban:

- infokommunikáció,
- gyártási eljárások, anyagtudományok, nanotechnológiák és érzékelők,
- energia,
- légiközlekedés és űrkutatás,
- szárazföldi közlekedés és intermodális kapcsolatok,
- innováció és technológia-transzfer.

5. A fogadó ország és Magyarország K+F+I kapcsolatai (kormányközi, egyetemi, akadémiai, kutatóintézeti, vállalati és régiók közötti együttműködés, befektetési tevékenység).

²⁹ <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/pid24662/europe-et-international.html>

³⁰ <http://www.europe-education-formation.fr/>

³¹ <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/cid20436/l-initiative-eureka.html>

³² <http://www.agence-nationale-recherche.fr/>

Kétoldalú kapcsolatainkat a folyamatos bővülés jellemzi, aminek egyik leglátványosabb eseménye, hogy **2009 év elején (január-február) első ízben került meghirdetésre a magyar-francia genomikai-biotechnológiai K+F+I együttműködési program** (NKTH-ANR társ-pályázatok). Az első pályázati fordulóban a **magyar és francia fél külön-külön mintegy 6-6 millió euró összeggel támogatta** a kétoldalú együttműködésben folyó 3 éves projekteket. A 37 beérkezett pályázat elbírálása megtörtént, a döntés 2009. július 21-én megszületett, a nyertes pályázatok listáját az ANR és az NKTH nyilvánosságra hozta. A jelentős túljelentkezésre, komoly érdeklődésre, a pályaművek színvonalára tekintettel javasoltuk a program folytatását, és megfontolásra ajánlottuk a pályázat meghirdetését a 2009/2010-es pályázati fordulóban is. Különösen fontos volt ez annak fényében, hogy az ANR-NKTH program meghirdetése okán az INRA úgy határozott, hogy nem hirdeti meg újra az FVM-INRA közös pályázatot. Ezzel együtt jelezték, hogy jól megfogalmazott együttműködési javaslatok esetén az eseti támogatás lehetősége továbbra is adott.

A program valóban újból meghirdetésre került 2010. elején, ám sajnálatos módon az elbírált pályázatok ellenére az ügy 2010. nyarán gyakorlatilag teljesen megfeneklett, csupán a pályázati rangsort sikerült fölállítani az év vége előtt. Közel egy évig tartó helyben járás, a francia fél (ANR) valamint a magyar és francia pályázók folyamatos sürgetése után végül érdemi előrelépés történt az ügyben és a pályázatok ügye megnyugtatóan rendeződött.

Az ANR-NKTH közös pályázat kapcsán meg kell említenünk, hogy Catherine Bréchignac, a CNRS volt elnöke, egyéb tisztségei mellett Franciaország tudományért és innovációért felelős nagykövete is elismerését fejezte ki annak idején a kezdeményezést illetően és kinyilvánította, hogy kiváló eszköznek tartja a magyar-francia biotechnológiai együttműködések szélesítésére, elmélyítésére. Szerinte azonban **csak akkor válthatja be a hozzá fűzött reményeket**, ha azt az elkövetkező években is folyamatosan meghirdetik a felek. Mivel ez az együttműködési forma nem fedí le az összes tudományterületet, érdemes további erőfeszítéseket tenni annak érdekében, hogy több más, mindkét fél számára stratégiai fontosságú területen legyen mód hasonló pályázat(ok) meghirdetésére. Figyelembe véve a nemzetközi trendeket, a francia tudománypolitikai expanzió kiemelt területeit (úgy földrajzi, mint tematikus téren), Magyarország számára úgy tudományos, mint hosszabb távú gazdasági szempontok alapján is megfontolandó olyan francia kutatóintézetekkel érdemi kapcsolatot létesíteni, amik elsősorban a fejlődő országokba irányuló francia tudásexport letéteményesei, ezek többek között a CIRAD, az IRD és a Pasteur Intézet. Tekintettel például Franciaország egyre aktívabb szerepvállalására a [CGIAR](#)-együttműködésben valamint a GFAR-ban betöltött szerepére^{33, 34}, a mezőgazdasági, agrár-biotechnológiai, környezetgazdálkodási kutatások kiváló lehetőséget jelenthetnek úgy a kétoldalú, mint a multilaterális együttműködési rendszerekben való hangsúlyosabb részvételünkre.

Átmeneti megtorpanás volt a kétoldalú TÉT-mobilitási pályázatokban (Balaton-program) is, ahol gyakorlatilag „kimaradt” egy pályázati év, ezzel együtt úgy tűnik, 2012. nyarára a dolgok „visszatértek a megszokott kerékvágásba”. Az elmúlt 2-3 év tapasztalatai alapján, de leginkább az idei év történései azt mutatják, hogy szükséges rendezni a társadalomtudományi mobilitási pályázatok kérdését, mivel ezek pillanatnyilag a rendszer „mostohagyermekai”. Ennek oka elsősorban abban keresendő, hogy a magyar oldalról külön forrásból (NEFMI) történő finanszírozás miatt összetettebb a döntési folyamat, egyben sokkal több a rendszerben rejlő „kommunikációs hiba”.

Noha úgy tűnt, hogy a 2009. szeptemberében Le Mans-ban tartott magyar-francia erdészeti kutatási konferenciának köszönhetően végre a megvalósítás stádiumába lép a Zala és Sarthe megyék kezdeményezte francia-magyar erdészeti kutatási együttműködési program, ami iránt az INRA, az IDF és az ERTI mint résztvevők mellett több közép- és felsőfokú oktatási intézmény is érdeklődött, a dolog egyelőre nagyon lassan halad előre. Ezzel párhuzamosan az INRA és az ERTI megkezdte az együttműködést a SILVABIOM program keretében is.

³³ <http://www.nkth.gov.hu/nemzetkozi-tevekenyseg/hirek-nagyvilagbol-tet/gcard-2010-konferencia>

³⁴ <http://www.nkth.gov.hu/nemzetkozi-tevekenyseg/hirek-nagyvilagbol-tet/francia-zarszo-gcard>

Sajnos nem történt előrelépés a harmadik országokkal folytatandó fejlesztési célú kutatási együttműködésről, ahol fő partnerünk az IRD lenne, magyar részről viszont csupán a VM (még FVM-ként) jelezte konkrét érdeklődését. Tekintettel azonban az IRD nem csak a mezőgazdaságot érintő tevékenységére, valamint többek között a Pasteur Intézet javaslataira, mindenképpen sokkal szélesebb körű együttműködésre van lehetőség, ami messzemenően egybeesik az uniós fejlesztési politika célkitűzéseivel, illetve segíthette volna hazánk fölkészülését az uniós elnökséggel járó, ilyen jellegű feladatok majdani ellátására. A lehetőség továbbra is adott, megítélésünk szerint ez hosszú távon komoly gazdasági előnyöket is jelentene hazánknak.

Rendszeresnek mondhatók a középfokú szakoktatási intézmények közötti partnerkapcsolatok építését szolgáló kezdeményezések is, amiket igyekszünk minél eredményesebben segíteni. Reményeink szerint ezzel, de még inkább a felsőfokú oktatást és a doktori-posztdoktori ciklust érintő ösztöndíj-lehetőségek széles körű magyarországi megismertetésével sikerül közép- és hosszú távon egy olyan, elsősorban a szakemberek, oktatók, kutatók kiváló szakmai és személyes kapcsolatán alapuló humán erőforrás-hátteret építenünk, ami önmagában is katalizátora lesz a jövőbeni, még szélesebb francia-magyar K+F kapcsolatoknak. Ehhez kapcsolódik, hogy a francia szakminisztérium 2011. július 5-7. között Orléans-ban rendezett nemzetközi megbeszélést az agrár-felsőoktatási együttműködések bővítési lehetőségeiről, az eseményen Dr. Csányi Sándor, a SZIE MKK dékánja vett részt. Ennek tanulságai valamint az Académie de la Guyane rektorával folytatott nagyköveti megbeszélés és a személyes helyszíni tapasztalatok alapján elmondható, [hogy nagyon komoly lehetőségek rejlenek](#)³⁵ a gyakorlati képzést támogató szakmai cseregyakorlatok bővítésében és a rövid idejű, speciális oktatási programokban, Franciaország tengerentúli megyéit is ideértve.

Mindenképpen itt érdemel említést a K+F szféra és az energiapolitika egyre aktívabb és sokrétűbb kapcsolata, amin belül a megújuló energiaforrások arányának növelésére és az energiahatékonyság javítására koncentráló törekvések egyik sarkalatos pontja a nukleáris szektor kiemelt fejlesztése. Ezzel kapcsolatosan szólni kell a negyedik generációs reaktorok fejlesztésére irányuló programokról is, mivel ezek egyikében **hazánk igen komolyan érintett**. A negyedik generációs reaktorok esetében több típusú, elképzelés is létezik, Franciaország ezek közül kettőben érdekelt, a folyékony nátrium illetve gázhűtéses gyorsneutronos (RNR) elven működőkben, mindkettő kifejlesztése a CEA-hoz kapcsolódik. Az ország 2005-ben elfogadott energetikai stratégiája már tartalmazza az ilyen típusú reaktorok kifejlesztésének szükségességét, azonban a konkrét típus preferenciájának meghatározását az úgynevezett COSSYN-jelentésben (*comité d'orientation et de suivi des recherches pour les systèmes nucléaires*) 2012-re tölték ki. Még Jacques Chirac elnöksége alatt megkezdődött két párhuzamos kutatási program, az „Allegro” a gázhűtéses és az „Astrid” a Na-hűtéses típussal. Az Astrid program mára olyan fázisba lépett, ami az újabb kísérleti reaktor építési munkáinak megkezdését jelenti Marcoule-ban, a befejezés 2020-ra tervezett – a munkálatokra többek között a nemzeti gazdaság-élénkítési hitelprogramból (grand emprunt national) juttat a kormány 1 milliárd eurót a CEA-nak. Az Allegro-programot Franciaország már a [COSSYN-jelentés](#)³⁶ szerint is széles körű nemzetközi összefogással megvalósítandó projektként kívánta elindítani, melyben a franciák tervei szerint kulcsszerepet kapna Csehország, Szlovákia és Magyarország olyan mértékig, hogy a kísérleti reaktort a három ország egyikében építenék meg. A három ország nukleáris kutatásának ismeretében a franciák úgy vélik, megfelelő helyszín kiválasztása és ajánlása esetén **Magyarország lehet a legesélyesebb** a projekt fizikai megvalósítására. Francia vélemények szerint ez a projekt lehetőséget adna hazánknak arra, hogy az ESS-projekt magyarországi megvalósulását „kompenzálja”, de program bonyolultsága miatt helyszínként szerintük csak Budapest jöhet szóba, mivel szükség van egy olyan összetett kutatási háttér fizikai közelségére, amit elsősorban a KFKI és a BME tud biztosítani. Franciaország az Allegro-programhoz 10-12 évig évente 50 fő kutatóval, mérnökkel és segéderővel kíván hozzájárulni, a projekt költségvetését 1,3 milliárd euróra teszik.

³⁵ <http://www.nih.gov.hu/nemzetkozi-tevekenysegi-hirek-nagyvilagbol-tet/egyuttmukodesi>

³⁶ A http://www.developpement-durable.gouv.fr/IMG/pdf/300_COSSYN_executive_summary.pdf webhelyről letölthető a jelentés négy oldalas összefoglalója (a hivatkozást technikai okokból be kell másolni a böngészőbe).

6. A TÉT attasé tevékenysége (kapcsolatépítő, promóciós, forrásfeltáró tevékenység a K+F+I területén, részvétel a nagykövetség nem TÉT területeken folytatott tevékenységében)

A bilaterális területen dolgozó tudományos és technológiai attasé legfontosabb, mással és más módon nem pótolható feladata a helyi szintű kapcsolattartás úgy az államigazgatás érintett egységeivel, mint a K+F szféra szereplőivel. Nagyon komoly szerepe van az úgynevezett „terepprogramoknak”, a kiállításokon, szakvásárokon és konferenciákon való részvételnek, valamint az intézmény-látogatásoknak. Ezek során olyan személyes kapcsolatépítésre van lehetőség, ami más módon nem helyettesíthető, de nem mellékesen csak így módon oldható meg az egyes események objektív értékelése is. Ez ugyanis nélkülözhetetlen annak megítélésében, hogy a magyar K+F műhelyeknek hol és milyen formában érdemes (és érdemes-e egyáltalán) megjelenniük, amikor nemzetközis együttműködéseiket kívánják bővíteni.

A TÉT-attasé munkáját nagymértékben segíti, hogy Nagykövetségünkhez – és személyesen az attaséhoz – köthető a Párizsban akkreditált, tudományos és technológiai területtel (is) foglalkozó külföldi diplomaták „baráti körének” működése. Ez ugyanis lehetőséget teremt számos olyan intézménylátogatásra – és azok fősívesítőivel való kapcsolat-teremtésre -, amire egyébként egyénileg valószínűleg nem lenne mód és lehetőség, vagy nem ilyen szinten. A teljesség igénye nélkül néhány jelentősebb találkozó, ami attasénk szervező munkájának köszönhetően jött létre az elmúlt egy évben: BRGM, INRIA, CNRS, IFPEN, attaséi tájékoztatók a Kutatási és Felsőoktatási Minisztériumban, találkozó Catherine Bréchnignac-kal. Az ezek alkalmával megszerezhető információk nélkülözhetetlenek a magyar tudományos közvélemény minél sokoldalúbb tájékoztatásában, az együttműködési lehetőségek körének részletes fölmérésében. A látogatások és találkozók nyomán készített összefoglalókat a NIH és KüM tájékoztatása mellett a megfelelő tartalmi és formai követelmények szem előtt tartásával –és magának a tartalomnak a figyelembe vételével - elhelyeztük a NIH, a VM, az OTKA és az MTA honlapján, valamint közzétettük a Tempus hírlevélben is.

Ezeket az anyagokat, akárcsak a számtalan ösztöndíj-lehetőséggel, valamint egyéb rendezvényről, a francia tudományos életet érintő fontosabb rendezvényről készült összefoglalót tapasztalataink szerint számos más honlap is átvette „másodközlésre”, így az információk egy nagyon széles szakmai közvéleményhez eljuthattak. Elsősorban a mezőgazdasági kutatás részletekbe menő megismerésében jelent attasénk számára nagyon komoly lehetőséget az, hogy egyénileg tagja a francia mezőgazdasági újságírók egyesületének – e státusából kifolyólag több alkalommal részt vehetett az INRA által szervezett sajtóutakon, melyeken egy-egy INRA-egység munkájába nyerhetett betekintést. Hasonló megfontolásból megtörtént a kapcsolatfelvétel a francia tudományos újságírók egyesületével (Association des journalistes scientifiques de la presse d'information, www.ajspi.com) és annak korábbi elnökével is – sajnos a kapcsolat egyelőre „nem kimondottan intenzív”. Ezzel együtt reméljük, hogy ennek nyomán nem csak a francia K+F szféra még szélesebb körű megismerésére lesz lehetőség, de az AJSPI-n keresztül lehetőségünk lesz a magyar tudományos élet híreinek célzott franciaországi terjesztésére is.

A Nagykövetség nem TÉT-területekkel kapcsolatos tevékenységében a TÉT-attasé a szükséges mértékben részt vesz, ahogy ellátja a képviselő működéséből rá háruló feladatokat is, mint pl. futárszolgálat, telefonügyelet, stb. Az attaséi hivatal hatékony működéséhez a feltételek adottak.

A párizsi nagykövetségen 2010. őszén bekövetkezett személyi változások, azaz a korábbi mezőgazdasági attasé október 15-i berendelését követően Somogyi Norbert TÉT-attasé (2001-2005. között párizsi mezőgazdasági attasé) vette át a feladatkört eredeti munkakörének megtartása mellett. Az NGM-VM-KüM közigazgatási államtitkári megállapodás értelmében tavaly tavasztól a szakdiplomata első helyen mezőgazdasági attaséként dolgozik, és az új TÉT-attasé kihelyezéséig ellátja annak feladatait is, e területen a NIH továbbra is jogosult a szakmai irányításra. A 2010. október 16-a óta a mezőgazdasági és TÉT-attaséi feladatokat egy személyben ellátó diplomatára a két munkakör miatt eleve lényegesen több adminisztrációs feladat is hárul, sajnos ezzel párhuzamosan a külügyminisztérium részéről elrendelt egyéb személyügyi intézkedések miatt a

korábbiaknál kevésbé tud a nagykövetség adminisztratív egységeire támaszkodni. A jövőre nézve pozitív fejlemény, hogy a KüM és a NIH július 13-i beadási határidővel meghirdette a párizsi TÉT-attaséi helyet (is), előre láthatólag őszi kiutazással, így belátható időn belül megszűnik az agrárattasé jelenlegi leterheltsége, és a mind a két, külön-külön is „teljes embert igénylő” feladatkörnek önálló felelőse lesz.

7. A 2012/2013-as periódusra vonatkozó javaslatok

Az ANR-NKTH biotechnológiai program holtpontról történő elmozdítása után és a korábbi években jól működő, a kutatók körében igen népszerű bilaterális TÉT-mobilitási együttműködések („Balaton-program”) **fönntartása** mellett továbbra is aktuális a **„középszintű” bilaterális kormányközi TÉT-projektek rendszerének** megvalósítása (mobilitási, doktori-, posztdoktori-kutatásokra épülő, évi 50-100 ezer euró költségigényű projektek – önállóan VAGY a bilaterális TÉT projektek bővítésével). A magyar-francia K+F+I kooperáció bilaterális nagyprojektjei (biotechnológiai együttműködés, pólus-programokhoz kapcsolódó K+F projektek) mellett **nagy ívű perspektívát nyújthatnak az olyan háromoldalú együttműködések is, ahol hosszú távú kölcsönös gazdasági előnyök mentén francia partnerekkel közös TÉT programokat indítunk fejlődő/feltörekvő országokban** (francia – magyar - feltörekvő/fejlődő partnerek K+F hálózata).

A magyar-francia reláció legjelentősebb decentralizált fejlesztési együttműködési lehetőségei rejlenek a franciaországi versenyképességi pólusok közötti K+F-orientált, ipari részvételű közös projektekben. **Mindehhez a pólusaink közötti kapcsolatépítési programok szervezése és később, a tényleges kapacitáshoz és igényekhez igazodóan olyan bilaterális K+F+I projekt-pályázat beindítása látszik szükségesnek**, amely francia versenyképességi pólusok és magyar pólusvárosok ill. akkreditált klaszterek közös, komplementer, pólusprogramhoz kapcsolódó, ipari részvételű kutatási projektjeit támogatja. **A támogatandó témák között prioritást kellene élvezniük a megújuló energiaforrásokkal, egészségüggyel, környezetvédelemmel, agrártermelésre alapuló iparteremtéssel, bio-, nano-, ITC- és egyéb high tech iparágak megteremtését szolgáló alkalmazott kutatásokkal kapcsolatos projekteknek. A kifejezetten kutatási (biotechnológiai, genomikai) együttműködések pólusok közötti erősítését közvetve segíthetné a már megvalósult ANR-NKTH közös pályázat analógiájára kiírandó új pályázat is, ám a vállalati szféra bevonását elsősorban a magyar gazdasági és fejlesztési tárca, francia részről az OSÉO részvétele segíthetné elő hosszabb távon. Ha egy szakterületen – perspektivikusan a biofinomítás lenne a legígéretesebb – sikerülne magyar részről megteremteni a francia pólus pontos magyar megfelelőjét, úgy az példaértékű együttműködést jelentene a többi szakterületen is.**

Konkrét együttműködési lehetőségek és megvalósítás alatt álló programok, amik a partnerségi megállapodás végrehajtásában fontos szerephez juthatnak a következők:

1. **Pólus-együttműködések** vállalati részének erősítése az OSÉO és az NFÜ együttműködésében, a kutatási oldal támogatása az ANR és az NIH partnerségében.
2. **Új ANR-NIH együttműködési megállapodás megkötése és pályázat kiírása.**
3. A **bilaterális mobilitási programok kiírásának összehangolása** háromoldalú együttműködések kialakítása érdekében, különös tekintettel a fejlesztési célú kutatási együttműködési lehetőségekre.
4. A megkezdett kapcsolatépítés továbbvitelével érdemi együttműködés elindítása Francia-Guyana K+F intézményeivel (pl. UMR ECOFOG, úrközpont) és az [Université des Antilles et de la Guyane](#)-nal – magyar részről komoly érdeklődést mutat a BME, az ELTE, a SzTE és a NyME.
5. A **fejlesztési célú magyar cselekvési programok erősítése kutatási** (agrár, orvosi, műszaki) **projektekkel**, ezek kidolgozása és megvalósítása az ebben nagyon komoly szakmai tapasztalatokkal és hagyományokkal rendelkező francia partnerekkel.

6. Az [IRD](#) és a [Pasteur Intézet](#) által felajánlott együttműködési lehetőségre³⁷ adandó pozitív válasz érdekében a megfelelő lépések megtétele tárcaközi együttműködésben (VM, NEFMI, KüM, NIH); magyar kutatók képzése francia, de fejlődő országban működő kutatóintézeti bázison az élelmezési problémák tudományos megközelítése és az egészségügyi kihívások jobb megismerése érdekében.
7. Az ELI-projekt magyar részének népszerűsítése Franciaországban
8. A [SOLEIL szinkrotronban](#) rejlő együttműködési, kutatási lehetőségek kihasználása uniós társfinanszírozással (különösen annak fényében, hogy a berendezés most épülő új nyalábja, a Nanoscopium egy magyar fizikus, Somogyi Andrea irányítása alatt áll)
9. A regionális és megyei önkormányzatok támogatását is élvező francia-magyar **erdészeti kutatási együttműködési** program sikeres megvalósítása.
10. Tematikus vonatkozásban az **energetikai kutatási és felsőoktatási** együttműködések szélesítése (különös tekintettel a megújuló és a nukleáris energiára és az ezzel összefüggő szakember-képzésre, valamint az Allegro-projektre)
11. Franciaország érdekeltségének további erősítése a budapesti székhelyű **Európai Innovációs és Technológiai Intézet** sikeres működésében.

1. kép A Soleil szinkrotron épülő új nyalábja

Még szélesebb érdemi együttműködésre akkor lehet bármelyik területen számítani, ha elsősorban magyar részről bővülnek az erre fordítható források. A jelenlegi francia pályázati rendszerből ugyanis a lehetséges együttműködő francia kutatócsoportok támogatása szinte minden tudományterületen megoldható, részükről anyagi tekintetben akadály nem merül föl.

8. A Tét-attaséi ciklus mérlege, tapasztalatok, javaslatok

A párizsi Tét-attaséi poszton 2007-ben bekövetkezett váltás során a kiérkező szakdiplomata egy jól működő attaséi hivatalt vett át, ahol a kétoldalú ügyekben a legfontosabb feladat az ANR és az NKTH között kötendő, a korábbi Tét-attasé, Dr. Pálfi György által kezdeményezett együttműködési megállapodás megkötése, valamint a közös biotechnológiai nagypályázat előkészítése volt. Ebben komoly segítséget jelentett, hogy az „előd” hazatérte után részmunkaidős megbízással az NKTH-nál is dolgozott, többek között a francia-magyar bilaterális kapcsolatok területén.

A „terepmunkában” kifejezetten hasznos volt, hogy a Tét-attasé saját elhatározásból magára vállalta a Párizsban akkreditált Tét-attasék baráti köre szakmai programjainak szervezését (és magának a körnek az összefogását is), ami nem csak a szigorúan vett attaséi munka szempontjából volt kifejezetten jó döntés, de öt év távlatából visszatekintve elmondható, hogy a nagykövetség kapcsolati tőkéjének építésében is nagyon komoly segítséget jelentett. Noha kétségtelenül jelentett bizonyos többlet-feladatokat ez a munka, de olyan biztató visszajelzések érkeznek egyre nagyobb számban a szakma, sőt a frissen föllállt miniszteri kabinet irányából is, ami azt igazolja, hogy a befektetett energia messzemenően megtérül. Sőt a római és a moszkvai francia Tét-attasé is jelentkezett azzal a kéréssel, hogy hallva a párizsi attaséi klubról, szeretnének ennek tapasztalatai

³⁷ A két intézmény jelentős infrastruktúrát működtet külföldön, elsősorban fejlődő országokban. Amennyiben a magyar fél az anyagi háttér biztosításában részt tud vállalni, úgy magyar kutatók utazhatnak az említett intézmények külföldi bázisaira és bekapcsolódhatnak az ott folyó kutatási tevékenységbe. Hasonló lehetőségre minden bizonnyal mód lenne a [CIRAD](#) és az [IFREMER](#) esetében is.

alapján az említett két fővárosban ők is elindítani egy hasonló informális együttműködést az ott dolgozó külföldi szakdiplomáttal.

Inkább diplomáciai sikerként lehet elkönyvelni, hogy Valérie Pécresse 2008. szeptemberében rövid budapesti látogatást tett az ETI avatása kapcsán – mivel az esemény a francia EU-elnökség idejére esett, a francia fél nem tudott komolyabb energiát fordítani arra, hogy érdemi bilaterális ügyeket is tárgyalni lehessen (ami egyébként magyar részről is nagyobb erőfeszítést igényelt volna).

A 2010/2011-es ciklus valamint a **magyar EU-elnökség** kapcsán két dolgot kívánunk kiemelni, amit egyértelmű sikerként értékelünk a magyar-francia kapcsolatok és nagykövetségünk munkája szempontjából egyaránt – ezek közül az első a 2011-ben 15. alkalommal megrendezett reims-i Innovact-hoz kapcsolódik. Az Innovact-on, azaz az innovatív vállalkozások – és kiemelten az induló vállalkozások – regionális fórumán évek óta jelen van Magyarország, egyrészt nagykövetségünk munkatársai révén, másrészt pedig, köszönhetően Champagne-Ardenne régió és az észak-alföldi régió együttműködésének, az INNOVA ügynökségen keresztül. Az Innovact szervezői az Európai Bizottság támogatásával tavaly is meghírdették a fiatal tehetségek innovációs versenyét, (Innovact Campus Awards) amin az EU-tagországok diákjai vehetnek részt. A nagykövetség tájékoztató munkájának köszönhetően magyar részről számos pályázó jelentkezett és szép siker, hogy a 30 legkiválóbb projekt közé három magyar is bekerült, közülük pedig egy, a Műegyetemről érkező Haidegger Tamás által bemutatott Stery-Hand projekt az első díjat is megkapta. A másik kiemelkedő jelentőségű eredmény, hogy nagykövetségünk kezdeményezésére az Unió a Mediterrán Térségért francia-egyiptomi társelnökségével együttműködve Magyarországon, mégpedig a Szegedi Tudományegyetemen került június 23-24-én megrendezésre hivatalos magyar uniós elnökségi rendezvényként az euro-mediterrán kutatási együttműködési monitoring bizottság (MoCo) ülése. A rendezésért ez úton is köszönetünket fejezzük ki az SzTE minden érintett munkatársának, különösen Pálfi György tanszékvezetőnek, a SzTE dékáni hivatala nemzetközi igazgatójának, és Csernus Sándornak, a BTK dékánjának.

2012-ben talán az volt a legszebb szakmai siker, hogy a korábbi évek szerény (évi 1-3) magyar nyertese után Párizs város ösztöndíj-pályázatán 7 (!) magyar nyertest hirdettek, amivel az olaszok mögött a másodikak lettünk, a helyek közel egytizedét megszerezve.

Amennyiben lehet az utódnak tanácsot adni, első helyen az szerepel, hogy vigye tovább az attaséi baráti körrel kapcsolatos feladatokat, ez a szakmai és emberi kapcsolatokat tekintve csak jót hozhat számára. A szakmai feladatok terén iránymutatók lehetnek a 7. pontban felsoroltak, természetesen ez messze nem jelenti azt, hogy ezeket mind meg kell valósítani, és nem lehet a sort bővíteni vagy változtatni. Mindenképpen fontos a lehető legtöbb franciaországi pályázati és ösztöndíj-lehetőség minél szélesebb körű magyarországi terjesztése, mivel az ezeken való sikeres magyar részvétel az alapja azoknak a személyes kutatói, oktatói kapcsolatoknak, amikre a jövő eredményes francia-magyar TÉT-együttműködését építhetjük. Kérés irányában, hogy próbálja meg a lehetőségekhez képest előmozdítani a francia-guyanai intézményekkel való együttműködést, magyar részről az érdemi jelentkezők már megvannak, a francia válasz hiányzik, de mivel még a miniszteri kabinet segítségére is számíthatunk, van remény arra, hogy sikerülhet az együttműködést elindítani. Ennek kapcsán mindenképpen megfontolásra érdemes, hogy a TÉT-attasé külszolgálatára során – **és természetesen megfelelő szakmai előkészítés után** - eljusson néhány tengerentúli francia területre is, mivel az ezekben rejlő kutatási és oktatási együttműködési potenciálból jelenleg gyakorlatilag **semmit nem tudunk** kihasználni. Ellentétben azokkal a vélekedésekkel, miszerint ez valójában csak a „kutatói és oktatói turizmust” szolgálná, meggyőződésünk, hogy érdemi haszonnal járna olyan területeken, mint pl. az orvostudomány, az űrkutatás, az agrártudományok, az energia, vagy számos természettudományi esetében (ökológia, geológia, klímakutatás, állat- és növénytan, stb.).

Készítette: Somogyi Norbert mezőgazdasági és TÉT-attasé
Látta és jóváhagyta: Trócsányi László nagykövet

Melléklet

Francois Hollande a választások előtt a K+F-ről és a felsőoktatásról

A francia tudományos újságírók országos egyesületének ([AJSPI](#)) [honlapján jelent meg április elején egy interjú](#) az akkor még csak köztársasági elnökjelöltként szereplő François Hollande-dal, akit május 6-án végül köztársasági elnökké választottak. Az alábbi kérdéseket több más elnökjelöltnek is fölítették (ld. a távirat végén), ám az elnökválasztás eredményének ismeretében – egyelőre – politikai aktualitása egyelőre csak Hollande nyilatkozatának van. Eva Joly ([EELV](#)) álláspontja akkor lehet érdekes, ha a mögötte álló párt a júniusi nemzetgyűlési választásokon olyan eredményt ér el, aminek alapján koalíciós partnerként is számolni kell vele és ezen túlmenően kormányzati pozíciókra is igényt tart (amit egyébként már hangoztat is). Hollande nyilatkozatát (pontosabban a kérdésekre – vélhetően a stábja által – adott válaszokat) az alábbiakban teljes egészében közöljük.

1. 20éve minden kormány eltökélt szándéka, hogy elérje a 3%-os GDP-ráfordítást a K+F területén. Kivételem nélkül kudarcot vallottak, az erőfeszítések csak arra voltak elegendők, hogy a 2%-ot valamivel meghaladja ez a mutató. Milyen célt tűz ki Ön, és milyen arányban részesül ebből a költségvetési kutatás 2017-re?

Az Európai Tanács 2000-ben Lisszabonban határozta meg a 3%-os GDP-ráfordítási szintet minden európai uniós tagállam számára: a 3% kétharmadát a magánszférába tartozó, egyharmadát a költségvetési kutatásra kell fordítani. 2008-ban a vállalatok által K+F-re fordított összeg a PIB 1,31%-át tette ki, míg az összes K+F-ráfordítás 2,07% volt, ezzel Franciaország valamivel az EU15 átlaga (1,22%) fölött volt, de nem érte el az OECD-országok 1,55%-os átlagát. Jelentősen lemaradt Japán (2,68%), Németország (1,83%) és az USA (2,01%) mögött.

12 évvel később egyértelműen kijelenthető, hogy ez a célkitűzés nem teljesült. A Fillon-kormány komoly erőfeszítéseket ígért ezen a területen, ám nem sikerült ezt megvalósítani azzal együtt, hogy egy nagyon szerény növekedés tapasztalható a PIB-arányos K+F-ráfordítások terén. A megígért költségvetési támogatási többlet (1,8 milliárd eurós ráfordítás-növelés minden évben, ebből 0,8 milliárd a kutatásra) nem teljesült. A kutatási adóhitel (CIR) igénybe vétele alacsony szinten maradt (egy eurónyi CIR legföljebb ugyanennyi ráfordítást indukált). A befektetés a jövőbe program pedig – ahol valójában nem a 22 milliárd euró, hanem annak kamatai jöhetnek számításba – későn indult. Ilyen körülmények között és egy nagyon nehéz költségvetési helyzetben az a felelős hozzáállás, ha felelőtlen ígéretek helyett az általános támogatás fönntartása mellett erősítjük a különböző ösztönző intézkedéseket. François Hollande prioritása a növekedéshez való visszatérés. Ez teszi lehetővé, hogy olyan új erőfeszítéseket lehessen tenni ezen a területen, amiktől az ország jövője is függ. Rövid távon is vannak azonban olyan intézkedések, amikkel növelhető a K+F-ráfordítás, ezek:

- ötezer új munkahely létrehozása a felsőoktatásban (a jelölt által megígért hatvanezer új státus részekét), ezek közül számos posztot kutatóknak tartva fenn,
- a befektetés a jövőbe program kifizetéseinek fölgyorsítása,
- A kutatási adóhitel intézményének reformja annak érdekében, hogy az a mostaninál ösztönzőbb legyen, korrigálva a kontraproduktív elemeit azért, hogy egy igazi anti-delokalizációs eszköz legyen és erősítse a vállalati és költségvetési kutatás közötti szinergiát.

François Hollande célja nem az, hogy a hivatali idejének végére érő kormány által alkalmazott, a különböző hangzatos bejelentésekre alapozott gyakorlatot kövesse, hanem hogy a felsőoktatást és kutatást olyan új szemlélettel közelítse meg, ahol a ma szétaprózott és átláthatatlan pénzügyi források és az intézmények megtalálják helyüket, a hatékonyság javítását pedig egy, az egyes szereplőkkel közösen kidolgozott, az ötéves elnöki ciklus alatt folyamatos támogatásban részesülő stratégia teszi lehetővé.

2. A hivatali idejének végére érő kormány átalakította a kutatás és felsőoktatás rendszerét, megváltoztatta a finanszírozási formákat (LRU, ANR, AERES, IDEX, stb.). Megtartja, megváltoztatja vagy eltörli ezeket?

A távozó elnökjelölt azzal büszkélkedett, hogy prioritást ad a felsőoktatásnak és a kutatásnak. Ha ez így lett volna, akkor mi lennénk az elsők, akik gratulálnak ehhez. De a valóság nem ez, és a helyzet egyáltalán nem jó.

A kormányzat által 2007. óta, valamint annak elődje által 2006-ban megvalósított különböző reformok soha nem nyugodtak egy általános konszenzuson egyetemi és tudományos berkekben. Sőt ami ennél is rosszabb, jelentősen rontotta a bizalomra épülő kapcsolatot az állam és ez utóbbiak között. Prioritás számunkra a bizalom helyreállítása. Ennek érdekében a mostani rendszer mélyreható reformját tartjuk szükségesnek, túllépve a széthúzáson és az ellenkezéseken, amiket az előző kormány alakított ki a felsőoktatásban és a kutatásban, amit erősített az is, hogy az egyetemek és az oktató-kutatók között. Egyszerűbbé kellene tennünk a kutatás és a felsőoktatás rendszerét, ami már gyakorlatilag átláthatatlanná vált az újabb és újabb struktúrák miatt. *(A franciák maguk is elismerik, hogy folyamatosan hoznak létre egyre újabb szervezeteket, de a régiek közül semmit nem szüntetnek meg. S.N. megjegyzése)*

Első helyen szerepel az egyetemi autonómia-törvény (LRU), ami mindenképpen reformra szorul. Ezt egy olyan kerettörvénnyel váltanánk föl, amit *(loi d'Assises de l'enseignement supérieur et de la recherche)* úgy készítenénk elő, hogy abban a párbeszéd, az odafigyelés, a tisztelet és az elismerés egyaránt visszaköszöjjön.

Nincs szó azonban arról, hogy megkérdőjelezzük az autonómiát, ez egy olyan elv ugyanis, amit a baloldal régóta szorgalmaz, csupán ennek megvalósítását kell fölülvizsgálni, és tudjuk, milyen irányban kell elindulnunk. Ez egy kollegiálisabb, demokratikusabb irányítási forma megteremtése, ami tiszteletben tartja az akadémiai szabadságot, valamint amihez olyan finanszírozás társul, ami nem növeli tovább az egyenlőtlenségeket, nem rombolja az oktatást és nem helyez egyetemeket „gyámság” alá.

A kompenzáció elvét tiszteletben kell tartani: a feladatok átadásához az ezek ellátásához szükséges eszközöket is biztosítani kell. Arról van szó, hogy biztosítani kell a helyi környezethez szorosan hozzátartozó autonóm egyetemek számára azokat az eszközöket, amikkel megvalósíthatják stratégiájukat, tudománypolitikájukat azáltal, hogy a különböző iskolai, kutatóintézeti, szocio-ökonómiai kapcsolatokat összhangba hozzák, az ezekhez szükséges pénzügyi háttérrel pedig együttesen kialakított források és megfelelő szerződések biztosítják.

Elismerjük a vegyes kutatási egységek (UMR, unité mixte de recherche), mint a kutatási struktúra alapvető egységeit azzal, hogy szükséges az alaptámogatások, valamint a különböző működési és projekt-támogatások esetében bizonyos kiegyenlítést végrehajtani. Fontos, hogy a kutatócsoportok közép- és hosszú távra is tervezzenek *(jelenleg egy-egy UMR 4 évre alakul, az erre vonatkozó megállapodás tetszés szerinti alkalommal megújítható S.N.)*, a kutatóknak pedig elsősorban a kutatással, nem pedig a pénzügyi források keresésével kell foglalkozniuk.

A nemzeti kutatási ügynökség (ANR, Agence nationale de la recherche) tevékenységét a jövőben a nemzeti prioritásokra kell koncentrálni, a föltörekvő kutatási területekre és az interdiszciplináris projektekre. A nagy kutatási szervezeteknek ehhez kell társulniuk, szerepet kell kapniuk a prioritások meghatározásában, a programozásban és a finanszírozásban. Változás várható a tudományos tevékenység értékelésében is, így a kutatási és felsőoktatási ügynökséget (AERES) is áttekintik, ez most túlságosan bonyolult és nem igazán átlátható. Ez utóbbi ügynökség szerepének és működési rendszerének újragondolása az egyetemek országos tanácsának földadata lesz.

Ami a befektetés a jövőbe programot illeti, ez növelte a különbségeket és a kiegyensúlyozatlanságot. Vitathatatlan az egyes csoportok által végzett munka jelentősége, fontossága, és nincs szó az állam által vállaltak fölmondásáról sem, de célunk az egyes földrajzi egyenlőtlenségek kompenzálása és el kívánjuk kerülni, hogy egyetemi és tudományos „sivatagok” alakuljanak ki. A versenyszellem helyett az együttműködés szellemét tartjuk követendőnek.

3. Franciaországban évente valamivel kevesebb, mint tízezer doktorandusz kap tudományos fokozatot, ezek egynegyede külföldi, a szám pedig gyakorlatilag húsz éve változatlan. Az ötéves elnöki ciklus alatt növelni kívánja-e ezt a számot? Ön szerint hány doktori cselekményt és milyen összeggel kell támogatnia az államnak?

Ha szinten akarjuk tartani vagy növelni akarjuk a doktoranduszok számát, nem szabad figyelmen kívül hagyni a külföldi diákok jelentette értéket, aminek fontosságát Önök (*azaz a kérdést föltevők*) is hangsúlyozták. Ezért az első intézkedések egyikeként, amennyiben a francia polgároktól kormányzati fölhatalmazást kapunk, eltöröljük a külföldi diákokra vonatkozó Guéant-rendeletet, ami szégyent hoz köztársasági értékekre és súlyos előítéleteket hordoz a franciaországi kutatással szemben („*porte gravement préjudice à la recherche en France*”).

Fontos, hogy további határozott intézkedéseket hozzunk a doktoranduszok és frissen tudományos fokozatot szerettek irányában. Általános, tudományos és társadalmi garanciákat kell adni a doktorátusnak. A doktori fokozatnak továbbra is egyetlen országos diplomának kell lennie. Célul kell kitűznünk, hogy minden doktorandusznak rendelkeznie kell egy olyan finanszírozott doktori cselekménnyel, amihez munkaszerződés, ezen keresztül pedig társadalombiztosítási ellátás is járul, időtartama pedig szolgálati jogviszonynak számít a majdani nyugdíjjogosultság megállapításakor. Ez hosszú távú célkitűzés, de már most ebben az irányban kell haladni. A 2006-ra datálható, máig létező, sok francia és külföldi doktoranduszt érintő finanszírozási szabály elfogadhatatlan, ezeket természetesen meg kell szüntetni. A támogatásokat az egyetemek számára kell folyósítani, így emelhető a doktori képzésben részt vevők száma, a pénzügyi forrásokat pedig a doktori iskoláknak kell átadni, hogy azok minél jobban betölthessék szerepüket.

Foglalkozni kell a doktori fokozatot szerettek elhelyezkedésével is. A tudományos fokozatra úgy kell tekinteni, mint ami följogosít arra, hogy az illető közalkalmazotti státusra jelentkezzen, legyen szó állami vagy területi önkormányzati szintről. Ami a vállalati (magán-) szférát illeti, arra ösztönözzük a társadalmi partnereket, hogy a doktori fokozatot lehetőleg ismerjék el a kollektív szerződésben, legalább egyes területeken. Az elv elfogadott, megvalósítása azonban még várat magára.

A kutatási adóhitel reformjában prioritást kap az, hogy az igénybe vétel feltételül a doktori fokozatot szerettek alkalmazását szabják. Cél az, hogy egy több évre történő munkahelyteremtő programmal ötezer új állás jöjjön létre a kutatásban és a felsőoktatásban, amivel orvosolni lehet az oktatók és kutatók hiányát.

4. Nem a nagyvállalatok, hanem a kkv-k növekedése teremt álláshelyeket, de ez pillanatnyilag nehézségekbe ütközik. Lehetővé tenné-e a közbeszerzések egy részének kkv-k számára történő fönntartását és védelmébe venné-e ezt a döntést uniós szinten is?

Az OECD több jelentésében utalt arra, hogy a kkv-k és a köztes méretű vállalkozások (*ETI-entreprise de taille intermédiaire*) „húzzák” leginkább az innovációt és a munkahelyteremtést, viszont a francia vállalatok kevesebb innovációt valósítanak meg, mint más európai országok, különösen az északi államokhoz, vagy Németországhoz, Svájcához képest.

A kkv-k fejlesztése, köztes méretű vállalkozásokká válásuk vagy a közös innovációs tevékenység, az export növelése érdekében kapacitásaik egyesítésének ösztönzése, valamint az ipari szektor és az új ágazatok (ökötechnológiák, biotechnológia, numerikus szektor, megújuló energiák és energiahatékonyság) felé fordulás egyaránt prioritást jelent.

A költségvetési szféra fiatal innovatív, vagy általánosságban a növekedésben lévő innovatív vállalkozásoknak (*entreprise d'innovation et de croissance*, EIC) adandó megrendeléseinek ösztönzése érdekében újra kell fogalmazni a gazdasági modernizációs törvényt ([LOI no 2008-776 du 4 août 2008 de modernisation de l'économie NOR: ECEX0808477L](#)) pillanatnyilag nem alkalmazott 26. cikkelyét, elképzelhetőnek tartva egy átlagosan 25%-os arány meghatározását számukra, az egyes tevékenységi köröktől függően.

5. A kutatási adóhitelt az állam szempontjából olyan kiemelt eszköznek ítélték meg, ami ösztönzi a magánszféra kutatási tevékenységét és összegét évi 5 milliárd euróra emelték. Meg

kívánja-e tartani ennek alapelemeit (minden, a magánszféra által végzett kutatás támogatandó)? Megtartja vagy megváltoztatja számításának jelenleg módját, ami elsősorban a nagy cégeknek kedvez?

Az 1999-es innovációs törvénnyel ([LOI no. 99-587 du 12 juillet 1999 sur l'innovation et la recherche](#)) a Jospin-kormány által megerősített kutatási adóhitel (CIR) anyagi forrásait 2008-ban jelentősen megnövelték, mára az eredeti összeg ötszörösét, mintegy 5 milliárd eurót érve el. Az elképzelés alapján a magánszféra K+F beruházásait támogattuk, ám mára ez a többi országgal való összehasonlításban és az intézkedést önmagában vizsgálva is elégtelennek bizonyult. A CIR ma főleg a nagy vállalatok számára előnyös, hozzájuk kerül a források mintegy fele. Anélkül, hogy megkérdőjeleznénk az eredeti célokat és a hozzárendelt eszközöket, a CIR-t mindenképpen a kkv-k és köztes vállalati kör felé kell orientálni.

Ezen túlmenően az egyes nagy cégek számára adó-optimalizációt lehetővé tévő eszközöket meg kell szüntetni és a valós kutatási adóhitel alkalmazását kell ösztönözni. A 100 millió eurós ráfordítási plafonösszeget, ami fölött csak 5%-os CIR vehető igénybe, a jövőben a cégcsoport egészére, és nem az egyes leányvállalatokra külön-külön kell alkalmazni.

A biotechnológiai területén működő fiatal innovatív vállalkozások adómentessége fokozatos degresszivitással és az árbevétel figyelembe vételével 10 évre nő annak érdekében, hogy figyelembe lehessen venni a biotechnológiai iparra jellemző sajátosságokat. Az elérendő célok között szerepel a költségvetési kutatóhelyekkel kialakítandó szerződéses kapcsolat annak érdekében, hogy bátorítani lehessen a költségvetési és a magánszféra közötti együttműködést, könnyebbé váljon a technológia-transzfer, az innováció és a kutatási eredmények gyakorlati hasznosítása. Előnyben részesítjük az alapkutatást, ami az elmúlt évek „nagy áldozata”, ennek új és jelentős forrásokat kell találnunk. Ezzel párhuzamosan ösztönözni fogjuk a doktori fokozattal rendelkezők alkalmazását a kutatási adóhitel forrásainak terhére.

6. Folytatni kívánják-e a negyedik generációs nukleáris reaktorokkal kapcsolatos kísérleteket, folytatják vagy leállítják az Astrid-programot (a CEA gyorsneutronos demonstrációs reaktora)?

Az energetikai átmenetről egy országos egyeztető fórumot indítunk az elnökválasztás után. Ez a kérdés részét fogja képezni a vitának.

7. Miként lehet hatékonyabbá tenni azt a költségvetési támogatást, amire az innovációnak szüksége van? Szükségesnek tartja-e, hogy a költségvetési kutatás a gazdaság és a vállalatok igényei felé forduljon?

Két külön kérdésről van szó, még akkor is, ha részlegesen kapcsolódnak egymáshoz. Az első kérdés kapcsán minden tanulmány azt mutatja, hogy az innováció két szinten is munkahely-teremtő:

- A hozzáadott-értéken keresztül lehetővé teszi szerte Európában az ipari munkahelyek megtartását. Ezt akkor lehet igazán értékelni, ha tudjuk, hogy Franciaországban az elmúlt 10 évben 750 ezer állás szűnt meg az iparban. Németországban a minőséget az árak elé helyezték a versenyképességre alapozó, nagyobb számú ipari kkv-t megmozgató iparpolitikában. Az egyes ágazatokat pedig jobban szervezték, mivel a nagy cégek alvállalkozói valójában partnerek, az ipari termékek a közepes és felső minőségi kategóriába tartoznak, a technológia-transzfert jelentősen segíti a regionális szinten aktív, mintegy 90 egységet számláló Fraunhofer Intézet. Ellentétben Franciaországgal sokkal jobban megtudták védeni a munkahelyeket, különösen a legértékesebb területeken túllépve a belső piac korlátain megtartották az exportot, ami a növekedést biztosította.
- A költségvetési kutatás új ipari ágazatok és ezeken keresztül munkahelyek letéteményese, valamint választ ad azokra a társadalmi kihívásokra, amik a 2050-ben 9 milliárd lakossal bíró Földünkön megjelennek: energetikai hatékonyság, megújuló energiák, az elöregedő társadalom és az új járványok kérdései, az alapvető erőforrásokhoz való hozzáférés, a klímaváltozás elleni küzdelem, a biodiverzitás megőrzése... Franciaország komoly adukkal bír, jelentős a kutatás a termelő és a szolgáltató szféra esetében egyaránt. Fontos, hogy egy

olyan Európában, ahol a kutatás, a technológia és az ipar érdekében alkalmazott beruházásoknak egymást kiegészítőeknek kell lenniük, az állam stratégia legyen és programot dolgozzon ki a jövőbeni fejlődésre, valamint irányítani tudja azokat a befektetéseket, amiket majd a régiók fognak megvalósítani a nekik biztosított megnövelt erőforrásokkal.

A kkv-k és a köztes vállalkozások a költségvetési támogatások címzettjei, mivel ők teremtenek munkahelyeket. Az amerikai Small Business Innovation Research (SBIR) rendszerhez hasonlóan tervezünk az 500-nál kevesebb munkavállalót foglalkoztató vállalkozásoknál folyó innováció támogatására. Ami azt jelenti majd, hogy minden K+F támogatás (ADEME, ANR, FUI, Cnes, védelmi, stb.) esetében a rendelkezésre álló pénzügyi keretből legalább egy adott hányadot erre a vállalati körre kell fordítani anélkül, hogy elvárnánk egy legalább ilyen arányú támogatást részükről, mivel esetükben ez nem mindig áll rendelkezésre. Minden partneri kezdeményezést bátorítani fogunk. Megkönnyítendő a tudományos eredmények gyakorlati alkalmazását, regionális technológiai platformokat alakítunk ki a költségvetési kutatóhelyek kezdeményezésére, annak érdekében, hogy a kkv-k könnyebben hozzáférjenek az innovációhoz és a versenyképességet biztosító minőséghez olyan mérhető kritériumokon keresztül, mint a munkahelyek megőrzése és teremtése, elsősorban az iparban.

Egyszerűsíteni és decentralizálni fogjuk az innovációs támogatásokat. A kkv-k innovációhoz való hozzáféréseinek ösztönzésére szolgáló eszközöknek egyszerűbbnek, egymást kiegészítőnek és a régiók által irányítottaknak kell lenniük, a lehető legközelebb a terephez. Ez gazdasági előny is lesz, de legfőképpen hatékonyabb és a helyi igényeknek sokkal jobban megfelelő. Tiszteletben akarjuk tartani az alapkutatásra jellemző hosszú kutatási ciklusokat, ezért új forrásokat kívánunk biztosítani, amivel el lehet kerülni a „folyamatos pénz utáni hajszát”, ami kimeríti a kutatókat. Az alapkutatás 10 éve sok áldozatot hozott, új lendületre van szüksége, a nemzeti költségvetési kutatóintézeteknek és általában a költségvetési kutatásnak vissza kell adni az ezeket szolgáló, időálló eszközöket. Ugyanebből a megfontolásból a doktoranduszok számát, franciáikat és külföldieket egyaránt, egyaránt növelni kell (egyidejűleg eltörölve a 2011. júliusi Guéant-utasítást – *pontosabban ez már csak „enyhítette” a [május 31-i utasítást](#)*), garantálva a tudományos fokozatot szerzettek munkaerőpiaci elhelyezkedését a költségvetési és a magánszférában egyaránt (ideértve a központi és a területi államigazgatást is).

8. Az innovációnak társadalmi és szervezeti is kell lennie, hogyan tudja ezt a politika egészen a megvalósításig kísérve ösztönözni?

Mint azt már korábban említettük, Franciaország túlságosan is bezárkózott, és ez alól az innováció sem kivétel. Az innovációt fogalmilag nagyon gyakran kizárólag technológiai és fölhasználói oldalról közelítjük meg, de ez munkaszervezési, társadalmi és környezetvédelmi felelősségbéli is lehet, amit nem veszünk eléggé figyelembe. Pedig nagyon nagyban hozzájárul a gazdaság versenyképességéhez és az egyelőre túlságosan rétegzett társadalom kohéziójához. Így ebből a szempontból minden formációt, minden interdiszciplináris kutatást támogatni kell. Ugyanígy minden tudományos vagy technológiai kutatásnak egyszerre kellene rendelkeznie egy, a tudományos kultúrára és a technikai oldalra szánt költségvetéssel. Ellentétben az „[Universcience](#)”-szal, ami a CSTI-t (azaz a tudományos, technikai és ipari kultúra, *culture scientifique, technique et industrielle*) központosított, „top-down” szemlélettel kezeli, bátorítani kell a területi kezdeményezéseket, a lehető legközelebb a lakossághoz. Az erre szolgáló források ma túlságosan szűkösek és túlzottan központosítottak.

Ezen felül a veszélyhelyzetek előrejelzése, a szabályozó vagy szabályalkotó szervezetek (*les organismes de régulation ou les réglementations*) létrehozása, a technológia-transzfer szervezése, az innováció eredményeinek terjesztése a köz- és magánszférában, valamint az innováció-politika értékelése a társadalomtudományokat is érinti. Ami indokoltá teszi azt, hogy ezek már a kezdetektől szerepet kapjanak az új tudományterületekkel ([szintetizáló biológia](#), genomika, GMO-k, biotechnológia) kapcsolatos projektek tervezésében, vagy maguk is sokkal jobban körülírt és terjesztett projektek célját képezzék. A jó munkahelyi közérzet (*bien-être au travail*), a

kiegyensúlyozott szakmai pályafutás – bármilyen is legyen az egyén eredeti társadalmi, kulturális közege -, a férfiak és nők számára valós szakmai egyenlőség: ez mind részese a kulturális innovációnak, mivel a kreativitás nagyon gyakran a sokféleségből és az egymás közötti kölcsönhatásból ered. Ebből a szempontból François Hollande nagyon is szándékos elköteleződése a fiatalok irányában és a legfiatalabb korban kezdődő nevelési program részét képezi egy modern, a világra és a különbözőségekre nyitott innovációs politikának.

9. A társadalom megkérdőjelezi a vitatható kockázatokkal járó innovációs eredmények alkalmazását. Mi az Ön politikája az olyan vitatott területeken, mint a GMO-k, a nanotechnológia, a szintetizáló biológia? Miként tudja Franciaország megőrizni tudományos eredményeit és a kellő súlyát ahhoz, hogy saját álláspontját meg tudja védeni?

Új keletű tanulmányok igazolják, hogy az állampolgárok szakértőkbe, és magukba a kutatókba vetett bizalma megingott, ezen belül is leginkább az orvostudományok irányában. Megállapítható, hogy a lakosok politikusok és a média iránti bizalma is csökkent a vizsgált időszakban. A növekedés és a munkahelyteremtés bővítése, valamint a már említett globális kihívásokra adandó válaszok érdekében helyre kell állítani a bizalmat egy olyan „ellenőrzött” haladás (*progrès maîtrisé*) útján, ami egyaránt magában foglalja a tudományos kutatást és az új területek föltárását, miközben tudatosítja azt is, hogy nulla kockázat nem létezik, és ez összefügg az emberi tevékenységgel. Azért, hogy ez a bizalom helyreállítható legyen, több eszköz megerősítésére van szükség:

- A tudományos kísérleti munka teljes átláthatóságának biztosítása a kutatók és az ipar kapcsolatában, a tudományos eredmények közzétételében és az azonosítható kockázatok csökkentésére irányuló tevékenységben egyaránt.
- Világossá kell tenni és harmonizálni kell azt az európai minimum-elővigyázatossági követelmény-rendszert, ami a környezetre vonatkozik a francia alkotmányban, de a joggyakorlat azt mutatja, hogy elsősorban az egészségügy és az urbanizáció területén fölmerülő esetleges kockázatokra (pl. átjáró adók) alkalmazzák.
- Etikai charta elfogadása minden, a költségvetési és a magánszférába tartozó kutatóhely által a CNRS-nél elfogadott modell alapján.
- A kutatók módszeres fogékonnyá tétele és továbbképzése már az alapképzéstől kezdve a környezeti, egészségügyi kockázatok, a végzett kutatások társadalomra gyakorolt hatása terén. Összhangban a vonatkozó nemzeti és európai szabályokkal (Reach), tájékoztatást kell nyújtani mindazon szabályokról is, amiket alkalmazni kell.

Már vannak az egyes föltörekvőben lévő tudományterületek, mint a szintetikus biológia területén javaslatok arra nézve, hogy biztosítottak legyenek a föltételek egy komoly társadalmi vitához és el lehessen kerülni az olyan kettős helyzetet, mint ami a GMO-k vagy a nanotechnológiák kapcsán kialakult, elkerülhető legyen a kutatás és a munkahelyteremtő ipari alkalmazás, valamint a haladás blokkolása. (Példának okáért François Hollande kötelezte magát arra, hogy az EP-ben újra indítja a vitát az összejtekről.)

- Már a legfiatalabb kortól bátorítani és erősíteni kell a tudomány és a technológia iránti érdeklődést, ami előföltétele az olyan összetett területekről szóló komoly vitának, mint például a szintetizáló biológia, már iskolás korban megkezdve a [CSTI-központok](#) és az Universcience által készített anyagok terjesztését, valamint általánossá téve az olyan kezdeményezéseket, mint a [Georges Charpak](#) által [indított](#) „la main à la pâte” „[maths à modeler](#)”, „[les p'tits débrouillards](#)”, stb.
- Erősíteni kell a parlament két házát képviselő OPECST³⁸, mint az új területekről vagy a lehetséges kockázatokról minden szereplő bevonásával folytatott közmeghallgatások mérvadó szereplőjének szerepét és tevékenységét. Ezek a társadalomtudományokat is képviselő tudósokból, a költségvetési kutatóhelyeket érintő politikát képviselőkből, politikusokból, EP-képviselőkből, NGO-kból, vállalatokból, érdekképviselletekből létrejövő

³⁸ az OPECST (Office parlementaire d'évaluation des choix scientifiques et technologiques, <http://www.senat.fr/opecst/>) a francia Szenátus és a Nemzetgyűlés közös testületként működő tudományos és technológiai bizottság

csoportok sokoldalú, a közmeghallgatások során bemutatott vitát folytatnak. Az OPECST a törvényhozás két házának szükség esetén javasolni tudja olyan állampolgári konferenciák decentralizált formában történő, rendszeres megszervezését, amik segítségével figyelembe lehet venni az új kutatási területek fejlődését.

- Be kell vonni a médiát egy olyan folyamatba, ahogy azt az angol királyi tudományos társaság (Royal Society) is teszi, ami rendszeresen közli a tudomány szintetikus biológia területén elért aktuális eredményeit és az ezek alapján megjelenő kihívásokat.
- A konzultációk és vitafórumok eredményei alapján 5, 10, 15 éves, maximális transzparenciával bíró fejlesztési programot kell kidolgozni, ami évenkénti vagy kétévente megtartandó, az OPECST által szervezett nyilvános beszámolókkal párosul, és szükség esetén figyelembe vehető a jogalkotás során is.

Az AJSPI ugyanezen [kérdéseket több más elnökjelöltnek is föltette](#), az érdekesség kedvéért a válaszok a következő helyeken elérhetők:

François BAYROU: <http://www.ajspi.com/lenseignement-superieur-la-recherche-et-linnovation-vus-par-les-candidats-lelection-presidentielle-3>

Eva JOLY: <http://www.ajspi.com/lenseignement-superieur-la-recherche-et-linnovation-vus-par-les-candidats-lelection-presidentielle-1>

Marine LE PEN: <http://www.ajspi.com/lenseignement-superieur-la-recherche-et-linnovation-vus-par-les-candidats-lelection-presidentielle-0>